

ความเปรียบของจีนและไทยที่มีเนื้อหาเหมือนกัน

สามก๊กฉบับไทยเป็นวรรณคดีไทยเรื่องแรกที่แปลมาจากภาษาจีน ทั้งยังเป็นวรรณคดีที่สำคัญ เพราะได้รับการยกย่องจากวรรณคดีสโมสรว่าเป็นยอดของวรรณคดีประเภทความเรียงเรื่องนิทาน

สามก๊กฉบับไทยแปลจากภาษาจีนเมื่อประมาณปี พ.ศ. 2345-2348¹ โดยมีเจ้าพระยาพระคลัง (หน) เป็นผู้อำนวยการแปลตามพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก คั้งที่สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ได้ทรงกล่าวถึงประวัติความเป็นมาของสามก๊กฉบับไทยไว้ใน ตำนานเรื่องสามก๊ก ว่า

ตำนานการแปลเรื่องสามก๊กเป็นภาษาไทยมีคำบอกเล่าสืบกันมาว่า ในรัชกาลที่ 1 พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก มีพระราชดำรัสสั่งให้แปลหนังสือพงศาวดารจีนเป็นภาษาไทย 2 เรื่อง คือ ไชยน์เรื่อง 1 กับสามก๊กเรื่อง 1 ไปรคา ให้สมเด็จพระเจ้าหลานเธอ กรมพระราชวังหลังทรงอำนวยการแปลเรื่องไชยน์ และให้เจ้าพระยาพระคลัง (หน) อำนวยการแปลเรื่องสามก๊ก²

ประทีพ มโนมัยวิบูลย์ ได้กล่าวถึงประวัติความเป็นมาของสามก๊กฉบับจีนไว้ใน สามก๊ก : การศึกษาเปรียบเทียบ ว่า

สามก๊กฉบับจีนมีวิวัฒนาการมาจากการเล่านิทาน ต่อมานำไปแสดงเป็นละครแล้วจึงนำมาเขียนเป็นหนังสือมีภาพประกอบอีกทีหนึ่ง แต่ฉบับนี้ไม่เป็นที่นิยมนัก ต่อมา Ló Guàn-zhōng นำเรื่องสามก๊กมาเขียนขึ้นใหม่ หนังสือสามก๊กในประเทศจีนจึงมีสองฉบับซึ่งมีลักษณะแตกต่างกัน ฉบับที่แพร่หลายไปทั่วประเทศจีนและประเทศอื่น ๆ คือฉบับที่เขียนโดย Ló Guàn-zhōng ซึ่งพิมพ์ในปี พ.ศ. 2187 และเป็นฉบับที่มีคำอธิบายของ 金聖歎 Jīn Shèng-Tàn

¹นิรันดร์ นวมารค และ สุคนธ์ คงพิศรา, ประวัติวรรณคดี ท.062 (กรุงเทพมหานคร : อักษรเจริญทัศน์, 2520), หน้า 24.

²สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ, ตำนานเรื่องสามก๊ก..., หน้า 6.

พิมพ์ไว้ก่อนต้นเรื่อง และมีคำอธิบายและคำวิจารณ์ของ 毛宗崗 Mao Zōng-gāng พิมพ์ไว้ท้ายบททุกบท และเขาใจว่าสามก๊กฉบับนี้เป็นต้นฉบับในการแปลเป็นสามก๊กฉบับไทย

วรรณคดีเรื่องสามก๊กเป็นวรรณคดีที่คุ้นเคยและเป็นวรรณคดีที่สำคัญของไทย รวมทั้งมีลักษณะเด่นทางด้านความเปรียบเทียบ แต่วิธีการแปลสามก๊กฉบับจีนมาเป็นฉบับไทยเป็นการแปลแบบถอดความและเรียบเรียงใหม่ ดังนั้นจึงอาจทำให้ความเปรียบเทียบในเรื่องนี้มีทั้งส่วนที่เหมือนกันและแตกต่างกันไปบ้าง

ในเรื่องความเปรียบเทียบนี้มีผู้ใช้ชื่อเรียกต่าง ๆ กัน

พระยาอุปกิตติศิลปสาร กล่าวไว้ในหนังสือ หลักภาษาไทย¹ ภาควากยสัมพันธ์ โดยใช้คำว่า "อุปมาโวหาร"

สิทธา พิณจกกุล กล่าวไว้ในหนังสือ การเขียน² โดยใช้คำว่า "ภาพพจน์"

เปลื้อง ณ นคร กล่าวไว้ในหนังสือ คำบรรยายวิชาคำประพันธ์และหนังสือพิมพ์³ โดยใช้คำว่า "โวหารอุปมาอุปไมย"

ส่วนในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยใช้คำว่า "ความเปรียบเทียบ" ความเปรียบเทียบในที่นี้ หมายถึง ข้อความที่มีการเปรียบเทียบสิ่งหนึ่ง เรื่องหนึ่ง กับสิ่งอื่น เรื่องอื่น เพื่อ

*สรุปความจาก สามก๊ก : การศึกษาเปรียบเทียบ ของ ประทีป มโนมัยวิบูลย์ (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต แผนกวิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2509), หน้า 42-43.

¹พระยาอุปกิตติศิลปสาร, หลักภาษาไทย (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, 2524), หน้า 243.

²สิทธา พิณจกกุล และคณะ, การเขียน (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์รามคำแหง, 2516), หน้า 168.

³เปลื้อง ณ นคร, คำบรรยายวิชาการประพันธ์และหนังสือพิมพ์ (พระนคร : ไทยวัฒนาพานิช, 2514), หน้า 44.

ให้เกิดภาพพจน์ เกิดความประทับใจและเข้าใจในความคิดและอารมณ์ของกวี ซึ่งประกอบ
ด้วยสิ่งที่ต้องการเปรียบ และสิ่งที่นำมาเปรียบ เช่น

“ทหารหั่งปวงไคยีนคังนึ่งก็เอาเกาทัณฑ์ยิงไปคังท่าฝน”¹

สิ่งที่ต้องการเปรียบ คือ การยิงเกาทัณฑ์ของทหาร

สิ่งที่นำมาเปรียบ คือ ท่าฝน

จากการศึกษาเปรียบเทียบความเปรียบในสามก๊กฉบับจีนกับฉบับไทยทำให้
ทราบว่า ความเปรียบในสามก๊กทั้งสองฉบับมี 4 ลักษณะ คือ ความเปรียบของจีนและ
ไทยที่มีเนื้อหาเหมือนกัน ความเปรียบของจีนและไทยที่มีเนื้อหาไม่เหมือนกัน ความ-
เปรียบที่เพิ่มเข้ามาในฉบับไทย และ ความเปรียบที่ฉบับไทยตัดทิ้งไป ในบทนี้จะกล่าว-
ถึงเฉพาะความเปรียบของจีนและไทยที่มีเนื้อหาเหมือนกัน

ความเปรียบของจีนและไทยที่มีเนื้อหาเหมือนกันในบทนี้ เป็นความเปรียบที่
ฉบับไทยแปลจากฉบับจีนแล้วอาจมีการตัดทอนข้อความที่ไม่สำคัญออกไป หรือมีการเพิ่ม-
เติมข้อความเข้าไปเพื่อเป็นการอธิบาย แต่การตัดทอนหรือเพิ่มเติมข้อความดังกล่าว
มิได้ทำให้ความหมายคลาดเคลื่อนไปจากเดิม ความเปรียบในบทนี้จำแนกได้ดังนี้

- 2.1 เปรียบเทียบกับสิ่งของ
- 2.2 เปรียบเทียบกับพืช
- 2.3 เปรียบเทียบกับสัตว์
- 2.4 เปรียบเทียบกับคน
- 2.5 เปรียบเทียบกับธรรมชาติ
- 2.6 เปรียบเทียบกับสถานการณ

2.1 เปรียบเทียบกับสิ่งของ

สิ่งของที่นำมาเปรียบเทียบกับมีหลายชนิด ทั้งสิ่งของที่พบได้ในชีวิตประจำวัน
ได้แก่ ของมีค่า เครื่องแต่งกาย เชื้อเพลิง และสิ่งของที่พบหรือใช้ได้ใ้ในบางโอกาส

¹เจ้าพระยาพระคลัง (หน), สามก๊ก เล่ม 2 (กรุงเทพมหานคร :
คลังวิทยา, 2518), หน้า 37.

เช่น อวูช สิ่งที่เคยพบซา

2.1.1 เปรียบเทียบกับของมีค่า ของมีค่าที่นำไปเปรียบในข้อนี้คือ ทองคำ
คังตอนที่กวนเป้งพุกกับกวนอู เมื่อกวนอูจะออกรบ

จีน: 平諫曰『父親奈何以萬金之軀，親蹈虎狼之穴？』¹

แปล: กวนเป้งว่า "โฉนมีค่าท่านจึงจะนำร่างกายคังทองนับหมื่นนี้ลงไปในคองเสือ
และหมาป่าเองเล่า"

ไทย: กวนเป้งจึงถามว่า อันตัวบิดานี้อุปมาเหมือนทองคำ ซึ่งจะลงไปในพวก
โจรนั้นไม่ควร²

ความเปรียบข้างต้นเป็นการเปรียบเทียบว่าร่างกายเหมือนทองคำ มีความหมายว่าร่างกายนั้นเป็นของมีค่า การที่กวนอูนำร่างกายไปเปรียบเทียบกับทองคำ เป็นเพราะว่าทองคำเป็นของมีค่าและมีราคาที่สูงกว่าทุกคนรู้จักดี เมื่อแปลเป็นฉบับไทย ผู้แปลแปลเฉพาะคำว่า "ทองคำ" ส่วนคำว่า 萬 wàn แปลว่า หมื่น ซึ่งเป็นคำบอกจำนวนนับในภาษาจีนไม่ได้แปลมาในฉบับไทย การตัดความหมายของคำนี้ออกไป มิได้ทำให้ความหมายของเนื้อหาเปลี่ยนแปลงไป แต่ถ้าหากผู้แปลแปลเนื้อความนี้ตรงตามความเดิมในฉบับจีน อาจทำให้เป็นภาษาไทยที่ไม่สละสลวยเพราะเป็นสำนวนจีนมากเกินไป

2.1.2 เปรียบเทียบกับเครื่องแต่งกาย เครื่องแต่งกายที่นำไปเปรียบ
ไค้แก่ เสื้อผ้า และเสื้อ

2.1.2.1 เปรียบเทียบกับเสื้อผ้า คังตอนที่เล่าปี่พุกพลอบใจ
เคียวหุย เพราะเคียวหุยจะฆ่าตัวตายเพื่อเป็นการลงโทษตัวเองที่ทิ้งครอบครัวของ
เล่าปี่ไว้ที่เมืองซีจี้ว

¹ Ló Guān-zhōng 三國演義

Sān-guó yǎn-yì.

(Hong Kong : Zhōnghuá shūjūn, 1979), 2:531.

² เจ้าพระยาพระคลัง (หน), สามก๊ก เล่ม 2...., หน้า 239.

จีน: 『古人云「兄弟如手足，妻子如衣服，衣服破，尚可縫，手足斷，安可續？」』¹

แปล: "คนโบราณว่า พี่น้องเหมือนมือเท้า บุตรภรรยาเหมือนเสื้อผ้า เสื้อผ้าขาดแล้วยังเย็บได้ ถ้ามือเท้าขาด จะเอาที่ไหนมาต่อ?"

ไทย: แล้วจึงว่าคำโบราณกล่าวไว้ว่า ธรรมการรยาอุปมาเหมือนอย่างเสื้อผ้า ขาดแลหายแล้วก็หาได้ พี่น้องเหมือนแขนขา ขาดแล้วยากที่จะต่อได้²

ความเปรียบข้างต้นเป็นการเปรียบเทียบภรรยาว่าเหมือนเสื้อผ้า มีความหมายว่าไม่สำคัญ ไม่มีค่า เพราะเสื้อผ้านั้นเป็นสิ่งของที่หาง่าย และหากว่าขาดหรือหายไปก็สามารถจะเย็บซ่อมหรือหาใหม่ได้ ความเปรียบข้างต้นเมื่อแปลเป็นฉบับไทย ผู้แปลแปลเฉพาะคำว่า "ภรรยา" เท่านั้น ส่วนคำว่า 子 zi แปลว่า บุตร ตัดทิ้งไป การที่ผู้แปลตัดคำว่า "บุตร" ออกไปอาจเป็นเพราะในเรื่องกล่าวถึงเฉพาะภรรยาทั้งสองของเล่าปี่ ไม่มีการกล่าวถึงบุตรเลย การที่ผู้แปลตัดคำนี้ออกไปอาจเป็นเพราะต้องการให้เข้ากับเนื้อเรื่องก็ได้ และในความคิดเห็นของคนไทยนั้นถือว่าบุตรสำคัญ เพราะเป็นเลือดเนื้อเชื้อไขที่แท้จริง ส่วนภรยานั้นเป็นเพียงคนนอกสายเลือดคนหนึ่ง แม้จะเป็นผู้ที่มีส่วนในการให้กำเนิดลูกแต่ก็ไม่ให้ความสำคัญเท่ากับลูก และในสมัยโบราณภรรยาหาได้ง่ายและหาได้ที่ละหลาย ๆ คน ดังนั้นจึงทำให้ผู้แล้วไม่มีค่าจึงได้นำไปเปรียบกับเสื้อผ้า

2.1.2.2 เปรียบเทียบกับเสื้อ ตอนที่ตันเกี้ยวพบกับขุนนาง

จีน: 遂拔劍割下袍袖，厲聲曰：『卽今日便請世子嗣位衆官有異議者，以此袍為例！』³

แปล: แล้วชักกระบี่ตัดชายเสื้อทิ้ง พทอย่างเอาจริงเอาจังว่า "เราจะเชิญโอรสองค์โตขึ้นครองราชย์ในวันนี้ ขุนนางผู้ใดมีความเห็นเป็นอื่น ก็จะเป็นดังเสื้อตัวนี้"

¹ Ló Guàn-zhōng, Sān-guó yǎn-yì, 1:117.

² เจ้าพระยาพระคลัง (หน), สามก๊ก เล่ม 1..., หน้า 290.

³ Ló Guàn-zhōng, Sān-guó yǎn-yì, 2:628.

ไทย : คั้นเกี่ยวจึงว่ากรรมนิยมเจ้าคัมภีร์แล้ว ลูกผู้ใหญ่กว่าราชการแทน ว่าแล้วเอา
 คานคักเสื่อให้ขาดหนอยหนึ่งทิ้งลงกับแผ่นดิน แล้วชี้ให้ขุนนางทั้งปวงดู จึงร้อง
 ว่า ไหยกใจนี้ขึ้นเป็นเจ้าในวันนี้ ถ้าผู้ใดชักขวางศัรษะผู้นั้นก็จะขาดตกลงเหมือน
เสื่อนี้¹

ความเปรียบข้างต้นเป็นการเปรียบเทียบว่า ถ้าหากมีผู้ใดชักขวาง ผู้นั้นก็
 จะเหมือนกับชายเสื่อที่ถูกคักทิ้ง ซึ่งมีความหมายว่าจะถูกทำลายหรือถูกทำให้ขาดเจ็บ
 เมื่อแปลเป็นฉบับไทย ผู้แปลได้เพิ่มข้อความเข้าไปว่า "หากผู้ใดชักขวาง ศัรษะผู้นั้น
 ก็จะขาดตกลงเหมือนเสื่อนี้" การเพิ่มข้อความเข้าไปในความเปรียบนี้เพื่อให้อ่าน
 เข้าใจได้ง่ายยิ่งขึ้น

2.1.3 เปรียบเทียบกับเชื้อเพลิง เชื้อเพลิงที่นำไปเปรียบในข้อนี้คือ
 ถ่าน คังตอนที่พรรณาสีขนของม้าเช็กเชาว์

จีน : 果然那馬渾身上下，火炭般赤²

แปล : จริงคังว่า ม้าตัวนั้นสีขนแดงคังถ่านเพลิงทั่วทั้งตัว

ไทย : เห็นขนนั้นแดงคังถ่านเพลิงทั่วทั้งตัว ไม่มีสีใดแกม³

ความเปรียบนี้เป็นการเปรียบเทียบสีขนของม้าเช็กเชาว์ว่าแดงเหมือนถ่าน
 เพลิง (ถ่านที่กำลังติดไฟอยู่) ถ่านเป็นเชื้อเพลิงที่ใช้ในการติดไฟ และเมื่อถ่านติด
 ไฟ ถ่านนั้นก็จะมีสีแดง ถ่านเป็นเชื้อเพลิงที่เรารู้จักกันดี กวีจึงได้นำไปเปรียบกับ
 สีขนของม้า

2.1.4 เปรียบเทียบกับอาวุธ อาวุธที่กวีนำไปเปรียบในข้อนี้คือ ลูกธนู
 คังตอนที่ขุนกวนพุกกับจ้องอี่

¹ เจ้าพระยาพระคลัง (หน), สามก๊ก เล่ม 2 ... , หน้า 451.

² Ló Guàn-zhōng, Sān-guó yǎn-yì, 1:25.

³ เจ้าพระยาพระคลัง (หน), สามก๊ก เล่ม 1... , หน้า 57.

จีน : 權遂取金鉏箭一枝折之，設誓曰：『勝若負前盟，子孫絕威。』¹

แปล : ชุนกวนหยิบธนูทองมา 1 ดอก แล้วหัก พลังกล่าวสาบานว่า "หากตัวเราผิดสัญญาที่ให้ไว้ ก็ขอให้ลูกหลานจงพินาศ" (อย่างลูกเกาทัณฑ์นี้)

ไทย : ชุนกวนจึงว่า ตัวเรานี้รักษาความสัตย์อยู่ มิได้คิดร้ายต่อบ้านเมืองเสฉวนเลย จึงเอาลูกเกาทัณฑ์มาหักออกเป็นสองท่อนแล้วสาบานว่า ถ้าเราคิดร้ายต่อเมืองเสฉวน ก็ให้เราแลลูกหลานเราทั้งปวงเป็นอันตราย เหมือนลูกเกาทัณฑ์นี้เถิด²

ความเปรียบเทียบนี้เป็นการเปรียบเทียบว่า หากคิดร้ายหรือผิดสัญญาก็ขอให้ได้รับอันตรายเหมือนกับลูกธนูที่นำมาหักออกเป็นสองท่อน ความเปรียบเทียบในฉบับภาษาจีนเป็นความเปรียบโดยนัย คือไม่มีคำใดที่มีความหมายว่าเป็นการ เปรียบเทียบกับลูกธนูนั้น แต่ความเปรียบนี้ก็มีความหมายเป็นการ เปรียบเทียบกับลูกธนูที่ถูกหักนั้น เมื่อแปลเป็นไทย ผู้แปลได้เพิ่มเติมข้อความที่มีคำซึ่งมีความหมายเป็นการ เปรียบเทียบอย่างชัดเจน คือ "ให้เราแลลูกหลานเราทั้งปวงเป็นอันตราย เหมือนลูกเกาทัณฑ์นี้เถิด"

2.1.5 เปรียบเทียบกับสิ่งที่เคารพบูชา สิ่งที่เคารพบูชาที่นำไปเปรียบในข้อนี้คือ เจว้ค คังทอนที่ยี่เอ็งผูกกับทองจ่อ

จีน : 汝似廟中之神，雖受祭祀，恨無靈驗！³

แปล : ท่านเหมือนเจว้คในศาล แม้ได้รับการเซ่นไหว้ก็หาศักดิ์สิทธิ์ไม่

ไทย : อันตัวทองจ่อ นั้น อุปมาเหมือนเจว้คอยู่บนศาล ถึงจะมีผู้คนเซ่นไหว้ประการใด เจว้คนั้นก็มิได้พุดจាកวย⁴

ความเปรียบเทียบนี้เป็นการเปรียบเทียบตัวละครที่เหมือนกับเจว้ค ซึ่งมีความหมายว่าไม่มีความสำคัญ ไม่มีอำนาจแต่อย่างใด เจว้ค หมายถึงรูปเทพารักษ์ที่

¹ Ló Guàn-zhōng, Sān-guó yǎn-yì, 2:853.

² เจ้าพระยาพระคลัง (หน), สามก๊ก เล่ม 2 ... หน้า 863.

³ Ló Guàn-zhōng, Sān-guó yǎn-yì, 1:189.

⁴ เจ้าพระยาพระคลัง (หน), สามก๊ก เล่ม 1 ... หน้า 476.

ประคิมฐู่ในศาลพระภูมิ หรือศาลเจ้า มักทำเป็นรูปเทวดาถือพระขรรค์ โดยปริยาย หมายความว่า ผู้ที่ใคร่รับยกย่องให้เป็นประธานหรือเป็นใหญ่ แต่ไม่มีอำนาจ¹

2.2 เปรียบเทียบกับพืช

พืชที่นำมาเปรียบเทียบมีหลายชนิด มีทั้งวัชพืชและพืชที่สามารถนำมารับประทานได้ พืชในข้อนี้คือ หนุ้าแพรก พุทรา ต้นกล้า

2.2.1 เปรียบเทียบกับหนุ้าแพรก คังตอนที่พระเจ้าโจฮองตรัสกับเตียวอิม
จีน : 芳執張緝之手而哭曰：『司馬師視朕如小兒，覩百
官如草芥。...』²

แปล : โจฮองยึดมือเตียวอิมแล้วกันแสงพลางตรัสว่า "ลุมาลุเห็นข้าพเจ้าเหมือนเด็ก-
น้อย เห็นขุนนางทั้งปวงเหมือนหนุ้าแพรก

ไทย : พระเจ้าโจฮองจับคนทั้งปวงออกไปเสีย จึงเรียกขุนนางทั้งสามคนเข้ามาใกล้
ยึดมือเตียวอิมเข้าแล้วทรงกันแสงจึงว่า ทุกวันนี้ลุมาลุลุคลุเราเหมือนเด็กน้อย
ลุคลุขุนนางทั้งปวงเหมือนหนุ้าแพรก³

ความเปรียบข้างต้นนี้เป็นการ เปรียบเทียบว่าขุนนางนั้นเหมือนหนุ้าแพรก ซึ่งมีความหมายในทำนองลุคกว่าไม่สำคัญ ไม่มีค่า การที่กวีนำหนุ้าแพรกมาเปรียบ-
เทียบความไม่มีค่า ไม่สำคัญ นี้ เป็นเพราะหนุ้าแพรกเป็นพืชต้นเล็ก ๆ ที่ขึ้นง่าย ตาย-
ง่าย และเป็นพืชที่ไม่สำคัญ

2.2.2 เปรียบเทียบกับพุทรา คังตอนที่พรณนารูปร่างของอูยเอี้ยน
จีน : 身長八尺，面如重棗，乃義陽人也：姓魏名延。⁴
แปล : ร่างสูง 8 ฉือ หน้าคังพุทราลุค เป็นชาวเมืองจิงหยง แครอู ชื่อเอี้ยน

¹พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน 2525, (กรุงเทพมหานคร : อักษร-
เจริญทัศน์, 2525), หน้า 236.

²Ló Guàn-zhōng, Sān-guó yǎn-yì, 2:883.

³เจ้าพระยาพระคลัง (หน), สามก๊ก เล่ม 2..., หน้า 952.

⁴Ló Guàn-zhōng, Sān-guó yǎn-yì, 1:326.

ไทย : ขณะนั้นอุยเถียนเป็นชาวเมืองจีหยง สูงหกศอก หน้าแดงดังสีพุทราสุก¹

ความเปรียบนี้เป็นการ เปรียบเทียบใบหน้าของตัวละครที่มีสีแแดงว่าเหมือนกับสีของพุทราสุก จะเห็นว่าผู้แปลได้เพิ่มคำว่า "แดง" "สี" เข้าไปซึ่งเป็นการเพิ่มเติมความให้สมบูรณ์ว่าเป็นการ เปรียบเทียบสีของใบหน้าว่าแดงเหมือนสีพุทราสุก

2.2.3 เปรียบเทียบกับต้นกล้า คังตอนที่คังโตะพุกกับลิโป้

จีน : 卓先下拜曰：『卓今得將軍，如旱苗之得甘雨也。』²

แปล : คังโตะก้มคำนับก่อนแล้วพูดว่า วันนี้ข้าพเจ้าคังโตะได้ท่านแม่ทัพมา เหมือนต้นกล้าแห่งที่ได้รับฝนอันหวานฉ่ำ

ไทย : (คังโตะ) เดินออกมารับลิโป้แล้วว่า ตัวเรานี้อุปมาเหมือนท่านาคกกกล้า ลง แล้วฝนแล้งกล้านั้นใบแดง ซึ่งท่านเมตตาเราบัดนี้เหมือนฝนตกทำให้ น้ำท่วมเลี้ยงต้นกล้าชุ่มชื้นใบนั้นเขียวสดชื่น³

ความเปรียบนี้เปรียบว่า ตัวคังโตะนั้นเหมือนต้นกล้าที่แห้ง ส่วนลิโป้นั้นเหมือนฝนที่ตกลงมาช่วยให้ต้นกล้าสดชื่นมีชีวิตชีวาขึ้นมาอีก ความเปรียบนี้ยังมีความหมายว่าลิโป้นั้นเป็นคนที่มีความสำคัญต่อคังโตะมาก จะเห็นได้ว่าเมื่อแปลเป็นฉบับไทยแล้ว ผู้แปลได้อธิบายความเพิ่มเติมให้ความเปรียบนี้เข้าใจง่ายขึ้น เพราะในฉบับจีนนั้นกล่าวแต่เพียงว่า คังโตะได้ลิโป้มาเป็นกำลังเหมือนต้นกล้าแห่งที่ได้รับฝนอันหวานฉ่ำ เมื่อแปลเป็นฉบับไทยแล้ว เพิ่มเติมว่า คังโตะนั้นเหมือนท่านาคกกกล้าแล้วฝนแล้ง และที่ลิโป้มาหาคังโตะนั้นเหมือนฝนทำให้ น้ำท่วมเลี้ยงต้นกล้าให้ชุ่มชื้นจนใบนั้นเขียวสดชื่น

¹ เจ้าพระยาพระคลัง (หน), สามก๊ก เล่ม 1..., หน้า 835.

² Ló Guān-zhōng, Sān-guó yǎn-yì, 1:26.

³ เจ้าพระยาพระคลัง (หน), สามก๊ก เล่ม 1..., หน้า 63.

2.3 เปรียบเทียบสัตว์

การเปรียบเทียบสัตว์มีหลายลักษณะ คือ เปรียบเทียบกับกิริยาท่าทางของสัตว์ เปรียบเทียบกับสัตว์ทั้งตัว เปรียบเทียบกับบางส่วนของสัตว์

2.3.1 เปรียบเทียบกิริยาท่าทางของสัตว์ สัตว์ที่นำมาเปรียบเทียบมีหลายชนิด เช่น ม้า ตัวไหม ปลา งู

2.3.1.1 เปรียบเทียบกิริยาท่าทางของม้า คังตอนที่

พรรณนามวลีของเตียวหุย

จีน : 勢如奔馬¹

แปล : ท่าทางเหมือนม้าควบ

ไทย : กิริยาคังม้าควบ²

ความเปรียบเทียบนี้เป็นการ เปรียบเทียบกิริยาท่าทางที่ว่องไวคล่องแคล่วของตัวละครว่าเหมือนกับกิริยาท่าทางของม้าที่กำลังควบ (วิ่ง) การที่นำกิริยาท่าทางของตัวละครไปเปรียบเทียบกับกิริยาท่าทางของม้าก็เพราะม้าเป็นสัตว์ที่ปราดเปรียวคล่องแคล่ว และว่องไว ทั้งยังเป็นสัตว์ที่คนทั่วไปรู้จักกันดี หากู้ได้ง่ายเพราะม้าจะถูกนำมาใช้ซึ่งเป็นพาหนะหรือเทียมรถ ซึ่งมีทั้งในประเทศจีนและประเทศไทย ผู้แปลจึงไม่ได้เปลี่ยนแปลงเนื้อหาของความเปรียบแต่อย่างใด

2.3.1.2 เปรียบเทียบกิริยาท่าทางของตัวไหม คังตอนที่

พรรณานาหน้าตาของกวนอู

จีน : 臥蚕眉³

แปล : คิ้วตัวไหมนอน

ไทย : คิ้วคังตัวไหม⁴

¹ Ló Guàn-zhōng, Sān-quó yǎn-yì, 1:4.

² เจ้าพระยาพระคลัง (หน), สามก๊ก เล่ม 1..., หน้า 4.

³ Ló Guàn-zhōng, Sān-quó yǎn-yì, 1:5.

⁴ เจ้าพระยาพระคลัง (หน), สามก๊ก เล่ม 1..., หน้า 15.

ความเปรียบเทียบนี้เป็นการ เปรียบเทียบคิ้วที่เรียวยาวว่าเหมือนตัวไหมที่นอนอยู่ การที่กวีนำตัวไหมมาเปรียบเทียบกับคิ้วนี้ก็เพราะว่าตัวไหมเป็นสัตว์ที่มีรูปร่างเรียวยาว มีลักษณะคล้ายคลึงกับคิ้ว และเป็นสัตว์ที่คนจีนและไทยรู้จักกันดี ความเปรียบเทียบนี้คนจีนมักใช้พรรณนาคิ้วที่คดและเรียวงาม เมื่อแปลเป็นฉบับไทยนั้น ผู้แปลแปลเฉพาะความว่า คิ้วค้งตัวไหม ซึ่งเดิมในฉบับจีนนั้นกล่าวว่ 臥蠶眉 แปลว่า คิ้วตัวไหมนอน จะเห็นได้ว่าเมื่อแปลเป็นฉบับไทยแล้ว ไม่ได้แปลคำว่า 卧 蠶 ซึ่งแปลว่า นอน ที่ผู้แปลคัดคำว่า "นอน" นี้ออกไปอาจเป็นเพราะว่าเป็นที่เข้าใจกันอยู่แล้วว่า ตัวไหม ที่นำมาเปรียบนี้มีลักษณะเรียวยาว และการ เปรียบในความเปรียบเทียบนี้ก็คงหมายถึง ตัวไหมที่อยู่ในลักษณะนอน จึงจะมีลักษณะคล้ายกับคิ้ว คั้งนั้นผู้แปลจึงไม่จำเป็นต้องแปล คำว่า "นอน" ก็เป็นที่เข้าใจกันอยู่แล้ว

2.3.1.3 เปรียบเทียบกิริยาท่าทางของปลา คั้งตอนที่
 เทียวเจียวพูดกับชงเบ้ง

จีน : 昭曰 : 『近聞劉豫州三顧先生於草廬之中，幸得先生，以為如魚得水。……』¹

แปล : เทียวเจียวพูดว่า "เมื่อไม่นานนี้ได้ยินว่าเล่าปี่เพียรไปเชิญท่าน ณ บ้านพักถึงสามครั้ง ใ้คิ้วท่านมากี่มีความยินดีคั้งปลาไค่น้ำ"

ไทย : เทียวเจียวจึงว่า "ข้าพเจ้าได้ยินเขาเลื้อว่าเล่าปี่อุตสาห์ทำความเพียรไปเชิญท่านถึงสามครั้งจึงใ้คิ้วท่านมา เล่าปี่มีความยินดี คั้งปลาไค่น้ำ"²

ความเปรียบเทียบนี้เป็นการ เปรียบเทียบสภาวะจิตใจของตัวละครที่มีความยินดีที่ได้คนมาช่วยงานว่าเหมือนปลาไค่น้ำ การที่นำกิริยาท่าทางของปลา มาเปรียบเทียบก็เพราะว่าปลาเป็นสัตว์น้ำที่ต้องอาศัยอยู่ในน้ำ ถ้าหากไม่ได้อยู่ในน้ำปลาก็จะต้องตาย และถ้าปลาที่ไม่ได้อาศัยอยู่ในน้ำไค่น้ำอีกครั้ง ปลานั้นก็ย่อมมีความยินดีเป็นธรรมดา

¹Ló Guàn-zhōng, Sān-guó yān-yì, 1:5.

²เจ้าพระยาพระคลัง (หน), สามก๊ก เล่ม 1..., หน้า 869.

นอกจากความเปรียบดังกล่าวข้างต้นแล้ว ยังมีความเปรียบที่เปรียบเทียบกับปลาได้น้ำ แต่ในฉบับไทยคัดแปลงเนื้อหาบางส่วนให้แตกต่างจากต้นฉบับเดิม แต่ความหมายยังเหมือนเดิม ดังตอนที่เล่าปีฟูกับเตียวหุย กวนอู

จีน : 玄德曰 : 『吾得孔明猶魚之得水也。』¹

แปล : เห็นเต็ก (เล่าปี) พูกว่า เราได้ขงเบ้งมาเหมือนปลาที่ได้น้ำ

ไทย : เล่าปีจึงทอว่า ตัวเรานี้อุปมาเหมือนปลาเลือกอุบายบนคอน ซึ่งได้ขงเบ้งมาไว้เหมือนเราเลือกลงมาถึงน้ำได้²

2.3.1.4 เปรียบเทียบกับกิริยาท่าทางของงู ดังตอนที่เกียงอุยพรรณนาการตั้งค่ายของทหารเมืองวุย

จีน : 果見祁山九寨勢如長蛇，首尾相顧。³

แปล : ไปดูบนเนินเขา เห็นค่าย 9 ค่าย เรียงกันเหมือนงูยาวที่มีหัวหางกระหวัดถึงกัน

ไทย : จึงขึ้นมาพาทหารขึ้นบนเนินเขา แลเห็นค่ายรายกันเป็นท่วงที่เหมือนอสรพิษมีศีรษะและหางคอยวงกระหวัดรัดคน⁴

ความเปรียบนี้เป็นการเปรียบเทียบลักษณะการตั้งค่ายของทหารเมืองวุยที่ตั้งค่ายเรียงรายและติดต่อกันตลอด เหมือนงูยาวที่มีหัวหางกระหวัดถึงกัน การที่กวนำรูปร่างลักษณะของงูยาวมาเปรียบเทียบกับค่ายของทหารเมืองวุยนี้เป็นเพราะงูนั้นเป็นสัตว์ที่มีรูปร่างยาว เป็นสัตว์ที่รู้จักกันดี ทำให้เปรียบเทียบแล้วสามารถเข้าใจได้ทันที

2.3.2 เปรียบเทียบกับสัตว์ทั้งตัว

สัตว์ที่นำมาเปรียบมีหลายชนิด มีทั้งสัตว์ทั่วไปที่ไม่ระบุชื่อ และสัตว์ที่ระบุชื่อ ซึ่งมีทั้งสัตว์บก สัตว์น้ำ สัตว์ปีก และสัตว์ในวรรณคดี ได้แก่ สุนัข หนู เสือ แพะ ปลา

¹ Ló Guàn-zhōng, Sān-guó yǎn-yì, 1:314.

² เจ้าพระยาพระคลัง (หน), สามก๊ก เล่ม 1..., หน้า 805.

³ Ló Guàn-zhōng, Sān-guó yǎn-yì, 2:895.

⁴ เจ้าพระยาพระคลัง (หน), สามก๊ก เล่ม 2..., หน้า 955.

นก มังกร

2.3.2.1 เปรียบเทียบกับสัตว์ทั่วไป คังตอนที่อั้งอึ้งพูดกับ
ลิโป้ และกล่าวถึงความประพฤติกองตั้งโต๊ะ

จีน : 不意太師作此禽獸之行。¹

แปล : นึกไม่ถึงว่าท่านสมุหนายกจะกระทำตัวเยี่ยงสัตว์เช่นนี้

ไทย : ซึ่งมหาอุปราชทำดังนี้ อุปมาคังสัตว์เคี้ยวจวน²

ความเปรียบเทียบนี้เป็นการ เปรียบเทียบการกระทำของตัวละคร เหมือนการกระทำ
ของสัตว์ ซึ่งมีความหมายว่ากระทำการหยาบช้ำ ชั่วร้าย และโหดเหี้ยม คนเรากล่าวว่า
มนุษย์นั้นเป็นสัตว์ประเสริฐ เหนือสัตว์ใด ๆ ทั้งปวง ไม่ว่าจะเป็นในด้านสติปัญญา
ความนึกคิด หรือความประพฤติก ส่วนสัตว์ทั้งหลายนั้นจะเปรียบกับมนุษย์ไม่ได้เลย และ
ถือว่าทุกสิ่งทุกอย่างของสัตว์นั้นคือยกความมนุษย์ทั้งสิ้น จึงมักจะเปรียบเทียบคนที่ทำอะไร
ที่ไม่ดี ไม่สมควรว่าทำเหมือนสัตว์

2.3.2.2 เปรียบเทียบกับหนู คังตอนที่กวนอูพูดกับกวนเป้ง

จีน : 『豈憂江東群鼠乎………』³

แปล : "จะวิตกอะไรกับพวกหนูเมืองกันคัง"

ไทย : จะกลัวอะไรแก่ทหารเมืองกันคังเพียงนี้ คังหนูหาสง่าไม่ได้⁴

ความเปรียบเทียบนี้เป็นการ เปรียบเทียบทหารเมืองกันคังเหมือนหนู ซึ่งมีความ-
หมายในทำนองดูถูกว่าไม่สำคัญ การที่นำเอาทหารไปเปรียบกับหนูในความหมายเชิง
ดูถูกนี้ เป็นเพราะว่า หนูนั้นเป็นสัตว์เล็ก ๆ ไม่มีค่าและไม่สำคัญแต่อย่างใด ทำประโยชน์
อะไรก็ไม่ได้ มีแต่จะเป็นโทษ เพราะหนูเป็นสัตว์ที่ชอบทำลายสิ่งของ หรือชอบขโมยสิ่ง-

¹Ló Guàn-zhōng, Sān-guó yǎn-yì, 1:66.

²เจ้าพระยาพระคลัง (หน), สามก๊ก เล่ม 1..., หน้า 161.

³Ló Guàn-zhōng, Sān-guó yǎn-yì, 2:531.

⁴เจ้าพระยาพระคลัง (หน), สามก๊ก เล่ม 2..., หน้า 239.

ของกิน และเป็นสัตว์สกปรกที่เป็นพาหนะนำเชื้อโรคมารัฐมนตรีด้วย

2.3.2.3 เปรียบเทียบสุนัข คังตอนที่โจโฉพูดกับเล่าปี่

จีน : 操曰 : 『劉璋雖然係宗室，乃守戶之犬耳……』¹

แปล : โจโฉพูดว่า "เล่าเจียงแม้จะเป็นเชื้อพระวงศ์ แต่ก็เหมือนสุนัขเฝ้าประตู"

ไทย : โจโฉจึงตอบว่า เล่าเจียงนั่นถึงเป็นเชื้อพระวงศ์ แต่หาความคึกมิได้อุปมาเหมือนสุนัขเฝ้าประตู²

ความเปรียบเทียบนี้เป็นการเปรียบเทียบว่าเล่าเจียงเหมือนสุนัขเฝ้าบ้าน ซึ่งมีความหมายในทำนองดูถูกว่าไม่สำคัญ ไม่มีคุณค่า การที่นำเอาเล่าเจียงไปเปรียบกับสุนัขในความหมายเชิงดูถูกนี้เป็นเพราะว่า สุนัขนั้นเป็นสัตว์ที่มันบ้าน หาได้ง่าย แม้ว่าสุนัขจะเป็นสัตว์ที่สามารถทำประโยชน์ให้มนุษย์ได้ แต่ก็ไม่ถือว่าเป็นสัตว์ที่สำคัญ

2.3.2.4 เปรียบเทียบเสือ คังตอนที่บิ๊ทกัว่าลิโป้

จีน : 呂布乃虎狼之徒。³

แปล : ลิโป้เป็นคนประเภทเสือและหมาป่า

ไทย : บิ๊ทกัจึงตอบว่า น้ำใจลิโป้นั้นหยามช้า ร้ายกาจเหมือนคังเสือ⁴

ความเปรียบเทียบนี้เป็นการเปรียบเทียบว่าลิโป้เหมือนเสือ ซึ่งหมายความว่า โหดเหี้ยม ร้ายกาจ การที่นำลิโป้ไปเปรียบเทียบกับเสือก็เพราะว่าเสือเป็นสัตว์ป่าที่เรารู้จักกันดีว่าร้าย จะเห็นได้ว่าความเปรียบในฉบับจีนเปรียบเทียบกับสัตว์ 2 ชนิด คือ เสือ และหมาป่า เสือเป็นสัญลักษณ์ของความร้ายและร้ายกาจ ส่วนหมาป่านั้นคนจีนถือว่าเป็นสัตว์ที่มีเล่ห์เหลี่ยม หมาป่าจึงเป็นสัญลักษณ์ของความเจ้าเล่ห์ แต่เมื่อแปลเป็นฉบับไทย ผู้แปลได้ตัดคำว่า "หมาป่า" ออกไป ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ

¹ Ló Guān-zhōng, Sān-guó yǎn-yì, 1:170.

² เจ้าพระยาพระคลัง (หน), สามก๊ก เล่ม 1..., หน้า 425.

³ Ló Guān-zhōng, Sān-guó yǎn-yì, 1:97.

⁴ เจ้าพระยาพระคลัง (หน), สามก๊ก เล่ม 1..., หน้า 242.

หมาป่าเป็นสัตว์ในเขตนาว ดังนั้นคนไทยจึงไม่คุ้นเคยกับความเปรียบที่เกี่ยวกับหมาป่า

2.3.2.5 เปรียบเทียบกับแพะ คังตอนที่อองเก็งกราบทูล

พระเจ้าโจมอ

จีน : 今陛下領數百人代昭是驅羊而入虎口耳。¹

แปล : ซึ่งพระองค์จะทรงนำพล 3-4 ร้อยรบกับสุมาเจียวในวันนี้ เป็นการขับฝูงแพะ เข้าปากเสือ

ไทย : อองเก็งเห็นคังนั้น กราบลงแล้วร้องให้ทูลว่า ซึ่งพระองค์ยกทหารสามร้อยไปรบกับสุมาเจียว นั้น เหมือนหนึ่งต้อนแพะ เข้าไปในปากเสือ²

ความเปรียบนี้เป็นการ เปรียบเทียบทหารจำนวนน้อยที่จะไปรบกับข้าศึกที่มีกำลังไพร่พลมากกว่าหลายเท่า ว่าทหารจำนวนน้อยนั้นเหมือนกับฝูงแพะ ซึ่งมีความหมายในทำนองว่าจะได้รับอันตรายโดยง่าย การที่นำทหารไปเปรียบกับแพะนี้ อาจเป็นเพราะว่าแพะเป็นสัตว์เลี้ยงชนิดที่เลี้ยงไว้กินนมและเนื้อ เป็นสัตว์ที่ไม่มีอันตราย ไม่มีความดุร้าย แต่เป็นสัตว์ที่อาจถูกทำอันตรายได้ง่ายเพราะอ่อนแอและฉลาดกลัว

2.3.2.6 เปรียบเทียบกับกาและหงส์ คังตอนที่ซี้ซี้พูดกับ

เล่าปี่

จีน : 庶曰 : 『以某比之，譬猶駑馬並麒麟，寒鴉配鸞鳳耳。』³

แปล : ซี้ซี้พูดว่า ถ้านำข้าพเจ้าไปเปรียบแล้วก็เหมือนเอามาเล่าไปเปรียบกับกิเลน เอากาไปเปรียบกับหงส์

ไทย : ซี้ซี้ตอบว่า ซึ่งจะเอาความคิดแลปัญญาข้าพเจ้าไปเปรียบนั้นไกลกันนัก ตัวข้าพเจ้าเหมือนหนึ่งกา จะมาเปรียบพระยาหงส์นั้นไม่ควร⁴

¹Ló Guān-zhōng, Sān-guó yǎn-yì, 2:917.

²เจ้าพระยาพระคลัง (หน), สามก๊ก เล่ม 2..., หน้า 999.

³Ló Guān-zhōng, Sān-guó yǎn-yì, 1:292.

⁴เจ้าพระยาพระคลัง (หน), สามก๊ก เล่ม 1..., หน้า 760.

ความเปรียบข้างต้นนี้ เป็นการเปรียบเทียบตัวละครว่าเหมือนกาและหงส์ คือ ซิซีเหมือนกา ขงเบ้งนั้นเหมือนหงส์ มีคุณค่าไม่เท่ากันและจะนำมาเปรียบเทียบกันไม่ได้ เพราะมีลักษณะและความสำคัญต่างกัน คือ กา หมายถึงนกชนิดหนึ่ง มีขนสีดำ ร้องกา ๆ ถือกันว่าเป็นสัตว์พื้น ๆ รูปร่างไม่สวยงาม นิสัยไม่ดีคือชอบขโมยของกิน เป็นสัตว์ที่ไม่มีค่า ไม่สำคัญ คนจึงมักจะนำคนต่ำศักดิ์หรือคนไร้ค่าไปเปรียบกับกา ส่วนหงส์นั้นหมายถึงนกชนิดหนึ่ง ถือว่าเป็นสัตว์ชั้นสูง มีรูปร่างสวยงามเป็นสง่า เป็นสัตว์ที่มีค่าและสำคัญคนจึงมักจะนำคนสูงศักดิ์หรือคนมีค่าไปเปรียบกับหงส์ การที่นำสัตว์ทั้ง 2 ชนิดมาเปรียบเทียบตัวละครทั้งสองเพื่อทำให้เห็นภาพและเข้าใจในความเปรียบที่แตกต่างกันอย่างชัดเจน

2.3.2.7 เปรียบเทียบกับเป็ด และหงส์ คังตอนที่ขงเบ้งกล่าวกับทหาร

จีน : 孔明曰 : 『吾放憂候楸如放一鴨耳 , 今得伯約 , 得一鳳也。』¹

แปล : ขงเบ้งพูดว่า เราปล่อยแฮหัวหลิมเหมือนปล่อยเป็ดตัวหนึ่ง บัดนี้เราได้เกียงฮุยไว้เหมือนไคหงส์ตัวหนึ่ง

ไทย : ขงเบ้งจึงว่า เราปล่อยแฮหัวหลิมเสียนั้น เหมือนเสียบ่ดตัวหนึ่ง ได้เกียงฮุยมาไว้เหมือนไคหงส์ตัวหนึ่ง²

ความเปรียบนี้เป็นการ เปรียบเทียบว่า แฮหัวหลิมเหมือนเป็ด ส่วนเกียงฮุยนั้นเหมือนกับหงส์ เป็ดและหงส์มีความสำคัญไม่เท่ากัน เป็ดนั้นเป็นสัตว์เลี้ยงที่เลี้ยงไว้กินไข่และเนื้อ เป็นสัตว์เลี้ยงธรรมดา หาง่าย และไม่มีความสำคัญแต่อย่างใด เมื่อนำไปเปรียบกับคน จะมีความหมายว่า ไม่มีคุณค่า ไม่มีความสำคัญ ส่วนหงส์นั้นเป็นสัตว์ที่ถือว่าสำคัญ และเป็นสัตว์ชั้นสูง เมื่อนำไปเปรียบกับคนก็จะมี ความหมายว่า เป็นคนที่มีคุณค่า มีความสำคัญ เป็นคนสูงศักดิ์ การนำสัตว์ทั้ง 2 ชนิด

¹Ló Guàn-zhōng, Sān-guó yǎn-yì, 2:750.

²เจ้าพระยาพระคลัง (หน), สามก๊ก เล่ม 2..., หน้า 680.

มาเปรียบกับตัวละครทั้งสองนี้ ก็เพื่อที่จะให้เห็นภาพและเข้าใจความเปรียบเทียบที่แตกต่างกันได้อย่างชัดเจน

2.3.2.8 เปรียบเทียบมด คังตอนที่ซ่งเบ้งพุกกับโลซก

จีน : 孔明曰 : 『吾視曹操百萬之衆，如群蟻耳！...』¹

แปล : ซ่งเบ้งพุกว่า ข้าพเจ้าเห็นว่าทหารร้อยหมื่นของโจโฉ เหมือนกับฝูงมด

ไทย : ซ่งเบ้งจึงว่า อันทหารโจโฉนั้นถึงมากก็เหมือนมด²

ความเปรียบเทียบนี้เป็นการ เปรียบเทียบว่าทหาร ของโจโฉนั้นเหมือนฝูงมด ซึ่งมีความหมายในทำนองว่าถึงจะมีจำนวนไพร่พลมากมายถึงร้อยหมื่น ก็ไม่มีความสามารถแต่อย่างใด มดเป็นสัตว์จำพวกแมลงชนิดหนึ่ง มีขนาดเล็ก เป็นสัตว์ขนาดเล็กที่คนสามารถทำลายได้ง่าย คังนั้นจึงนำมาเปรียบเทียบทหารที่ไร้ความสามารถ

นอกจากเปรียบเทียบกับมดในตัวอย่างข้างต้นแล้ว ยังมี การ เปรียบเทียบ กับมดและปลวกอีกด้วย คังตอนที่โจโฉกล่าวถึงเล่าปี่และซ่งเบ้ง

จีน : 劉備、諸葛亮，汝不料螻蟻之力，欲撼泰山。³

แปล : เล่าปี่ จู๊กเคเหลียง พวกมึงมิได้คะเนในกำลังของตัวเองที่เหมือนมดและปลวก บังอาจจะมาเขย่าภูเขา Tàishān

ไทย : เล่าปี่กับซ่งเบ้งนั้นมิได้คะเนในกำลังของตัวเองเหมือนมดและปลวก บังอาจคิดจะทำลายภูเขาอันใหญ่ นั้นยังจะสมความคิดแล้วหรือ⁴

ความเปรียบเทียบนี้เป็นการ เปรียบว่ากำลังของตัวละครนั้นมีน้อยนิดเหมือนกับกำลังของมดกำลังของปลวก คังที่ไ้กล่าวแล้ววามดเป็นสัตว์จำพวกแมลงขนาดเล็ก คังนั้นจึงมีกำลังน้อยตามขนาดของตัว ส่วนปลวกนั้น เป็นสัตว์จำพวกแมลงขนาดเล็ก

¹ Ló Guàn-zhōng, Sān-guó yǎn-yì, 1:347.

² เจ้าพระยาพระคลัง (หน), สามก๊ก เล่ม 1..., หน้า 881.

³ Ló Guàn-zhōng, Sān-guó yǎn-yì, 1:383.

⁴ เจ้าพระยาพระคลัง (หน), สามก๊ก เล่ม 1..., หน้า 956.

คล้ายมคชนาคใหญ่ ตัวสีขาวหม่น¹ ทั้งมคและปลวกเป็นสัตว์ขนาดเล็ก ดังนั้นจึงมีกำลังน้อยนิด กวีจึงนำตัวละครที่มีกำลังและความสามารถน้อยไปเปรียบกับมคและปลวก

2.3.2.9 เปรียบเทียบกับงู คังตอนที่ขงเบ้งไปคูสถาน²

จีน : 孔明棄車步行 • 忽到一山望見一谷，形如長蛇²

แปล : ขงเบ้งลงจากรถแล้วเดิน จนถึงเขาถุกหนึ่ง มองไปเห็นหุบเขาแห่งหนึ่ง
รูปร่างเหมือนงูยาว

ไทย : ครั้นถึงเนินเขา ขงเบ้งก็ลงจากเกวียนเดินไปถึงเขาใหญ่อันหนึ่ง ยอดเขานั้น
เป็นเนินสันฐานเหมือนรูปร่าง³

ความเปรียบนี้เป็นการ เปรียบเทียบรูปร่างของยอดเขาว่าเหมือนงูยาว
งูเป็นสัตว์เลื้อยคลาน มีลักษณะกลมยาว ลักษณะของยอดเขานั้นคงจะยาวและ
คคเคี้ยวจึงนำไปเปรียบกับงู เพราะงูนั้นเวลามันเลื้อยก็จะมีลักษณะคคไปเคี้ยวมา จะ
ไม่เลื้อยในลักษณะตรง ๆ

2.3.2.10 เปรียบเทียบกับปลา และนก คังตอนที่เล่าปี่พุก

กับกวนอู เคียวหุย

จีน : 玄德曰 : 『吾乃籠中鳥 • 網中魚 • ……』⁴

แปล : เห็นเต็ก (เล่าปี่) พุกว่า เราเป็นเสมือนนกในกรง ปลาในข้อง

ไทย : เล่าปี่จึงตอบกวนอู เคียวหุย ว่า ตัวเรา مأอยู่ในเงื้อมมือโจโฉนี้ อุปมา
เหมือนนกอยู่ในกรงปลาอยู่ในข้อง⁵

¹ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน 2525, หน้า 511.

² Ló Guān-zhōng, sān-guó yǎn-yì, 2:724.

³ เจ้าพระยาพระคลัง (หน), สามก๊ก เล่ม 2..., หน้า 635.

⁴ Ló Guān-zhōng, sān-guó yǎn-yì, 1:172.

⁵ เจ้าพระยาพระคลัง (หน), สามก๊ก เล่ม 1..., หน้า 431.

ความเปรียบเทียบนี้เป็นการ เปรียบเทียบสภาพของตัวละครที่อยู่ในที่อึดอัด และไม่
เป็นอิสระเปรียบเหมือนนกที่อยู่ในกรง ปลาอยู่ในข้อง ปกตินกนั้นจะมีอิสระที่จะบินไป
ในอากาศได้อย่างเสรี ส่วนปลานั้นปกติก็จะมีอิสระที่จะแหวกว่ายไปในน้ำได้อย่างเสรี
เมื่อทั้งนกและปลาถูกกักขังให้อยู่ในกรงหรือข้องคังกล่าว ก็ย่อมมีความอึดอัดเป็นธรรมดา
สภาพของเล่าปี่ที่ต้องอยู่กับโจโฉก็มีความอึดอัดใจคังเช่นนกในกรง ปลาในข้อง ภาพ
ของนกในกรง ปลาในข้อง เป็นสภาพที่เราเข้าใจกันดี กวีจึงนำมาเปรียบเทียบเพื่อให้เรา
อ่านแล้วเข้าใจสภาพของตัวละครได้ดียิ่งขึ้น

2.3.2.11 เปรียบเทียบกับมังกร คังตอนที่โจโฉพูดกับเตียหยก

จีน : 操曰 : 『劉備 , 人中之龍也 , 生平未嘗得水。...』¹

แปล : โจโฉพูดว่า อ้ายเล่าปี่เป็นมังกรในหมูนุญษย์ ชั่วชีวิตไม่เคยได้น้ำ

ไทย : โจโฉจึงว่า เล่าปี่อุปมาเหมือนมังกรในหนอง แต่กำเนิดมายังไม่พบน้ำลึก²

ความเปรียบเทียบนี้เป็นการ เปรียบเทียบตัวละครว่าเหมือนมังกร ซึ่งมีความหมาย
ว่าเป็นบุคคลที่มีความสำคัญมาก มังกรนั้นหมายถึงสัตว์ในนิยายจีน รูปร่างคล้ายงู แต่
มีคืนมีเขา³ เป็นสัตว์ที่ถือว่ามีความสำคัญ เป็นสัตว์ชั้นสูง เป็นสัญลักษณ์ของกษัตริย์และ
ราชบัลลังก์ของจีน การที่เปรียบเทียบว่าเล่าปี่เหมือนมังกร ซึ่งหมายความว่ามีความ
สำคัญต่อราชบัลลังก์นี้ก็อาจเป็นเพราะว่าในเรื่องสามก๊กนี้ถือว่าเล่าปี่เป็นเชื้อพระวงศ์
คนหนึ่งเหมือนกัน

เมื่อแปลเป็นฉบับไทยแล้ว ผู้แปลได้เปลี่ยนแปลงรายละเอียดของความ
เปรียบเทียบเล็กน้อย คือเดิมในฉบับจีนกล่าวว่า เล่าปี่เป็นมังกรในหมูนุญษย์ เมื่อแปลเป็น
ฉบับไทยได้เปลี่ยนเป็น มังกรในหนองน้ำ ที่เปลี่ยนแปลงนี้อาจเป็นเพราะว่าคนไทยไม่
เข้าใจความหมายที่แท้จริงในภาษาจีน จึงคิดคักแปลงเอาเอง

¹ Ló Guàn-zhōng, Sān-guó yǎn-yì, 1:444.

² เจ้าพระยาพระคลัง (หน), สามก๊ก เล่ม 2..., หน้า 45.

³ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน 2525, หน้า 626.

และนำเชื่อถือมากยิ่งขึ้น

2.3.3 เปรียบเทียบกับบางส่วนของสัตว์ ในข้อนี้ มีทั้งการเปรียบเทียบ กับอวัยวะของสัตว์ คือ ปากของเสือ และการเปรียบเทียบกับส่วนประกอบของสัตว์ คือ แสงของหิ่งห้อย

2.3.3.1 เปรียบเทียบกับปากของเสือ ดังตอนที่อองเก็งกราบทูลพระเจ้าโจมอ

จีน : 今階下領數百人代昭是驅羊而入虎口耳¹

แปล : ซึ่งพระองค์จะทรงนำพล 3-4 ร้อยรบกับสุมาเจียวในวันนี้นั้น เป็นการขับฝูงแพะเข้าปากเสือ

ไทย : อองเก็งเห็นดังนั้น กราบลงแล้วร้องให้ทูลว่า ซึ่งพระองค์ยกทหารสามร้อยไปรบกับสุมาเจียว นั้น เหมือนหนึ่งก้อนแพะเข้าไปในปากเสือ²

ความเปรียบนี้เปรียบเทียบการต่อสู้กับข้าศึกที่มีกำลังมากกว่า เหมือนก้อนแพะเข้าไปในปากเสือ โดยเปรียบเทียบที่มีจำนวนน้อยเหมือนแพะและเปรียบข้าศึกที่มีกำลังไพร่พลมากกว่าเหมือนกับปากเสือ การเปรียบเทียบข้าศึกที่มีกำลังไพร่พลมากกว่าเหมือนกับปากเสือนี มีความหมายว่า ข้าศึกนี้มีความร้ายกาจเหมือนเสือที่มีปากไวสำหรับคอยกัดหรือทำลายข้าศึกที่มีจำนวนน้อยกว่า ปกติเสือเป็นสัตว์ที่มีความดุร้ายโหดเหี้ยมอยู่แล้ว และในกรณีที่มีเหยื่อเข้าถึงปากแล้ว เสือย่อมกำจัดเหยื่อนั้นอย่างแน่นอนและรวดเร็ว และการที่นำแพะและเสือมาเปรียบเทียบในความสัมพันธ์กันนี้ก็เพื่อจะให้เห็นความแตกต่างของสัตว์ทั้งสองชนิดอย่างชัดเจน เพราะแพะนั้นเป็นสัตว์ที่อ่อนแอและเป็นสัตว์ที่มักจะเป็นอาหารของสัตว์อื่น ส่วนเสือนั้นเป็นสัตว์ที่ดุร้าย แข็งแรง และมักจะจับสัตว์อื่นกินเป็นอาหาร

* บางส่วนของสัตว์ในที่นี้ ผู้วิจัยหมายถึงอวัยวะของสัตว์ ส่วนประกอบของสัตว์ เช่นแสงของหิ่งห้อย และยังหมายถึงที่อยู่ของสัตว์ด้วย.

¹ Ló Guàn-zhōng, Sān-guó yǎn-yì, 2:9 17.

² เจ้าพระยาพระคลัง (หน), สามก๊ก เล่ม 2..., หน้า 999.

2.3.3.2 เปรียบเทียบแสงของหิ่งห้อย คังตอนที่ซีซีพูดกับ

เล่าปี

จีน : 庶曰 : 『庶安敢比亮 , 庶如萤火之光 , 亮乃皓月之明也。』¹

แปล : ซีซีพูดว่า ซีซีจะหาญเปรียบกับจุกค์เหลือยงไค้อย่างไร : ซีซีเหมือนหนึ่งแสงของหิ่งห้อย จุกค์เหลือยงเหมือนคังแสงของพระจันทร์

ไทย : ซีซีจึงว่า อันความคิดของข้าพเจ้านี้อุปมาเหมือนหนึ่งหิ่งห้อย อันสติปัญญาของขงเบ้งคังหนึ่งรัศมีของพระจันทร์²

ความเปรียบนี้เป็นการ เปรียบเทียบว่าสติปัญญาของซีซีนั้นมีน้อยนิด เหมือนกับแสงของหิ่งห้อย ส่วนสติปัญญาของขงเบ้งนั้นมีมากเปรียบได้กับแสงของพระจันทร์ การที่นำความมีสติปัญญาเพียงเล็กน้อยไปเปรียบกับแสงของหิ่งห้อยนั้น เป็นเพราะว่าหิ่งห้อยมีแสงเรือง ๆ ที่กันเพียงเล็กน้อย และเมื่อนำไปเปรียบเทียบกับแสงของพระจันทร์ก็ยิ่งเน้นให้เห็นว่าแสงของหิ่งห้อยนั้นน้อยจริง ๆ เมื่อแปลเป็นภาษาไทย ผู้แปลมิได้เปรียบสติปัญญากับแสงของหิ่งห้อย แต่ผู้แปลแปลเป็นว่า "อุปมาเหมือนหนึ่งหิ่งห้อย" ถึงแม้ผู้แปลจะมีไค้ไค้คำว่า "แสง" ลงไปค้วยแต่ก็เป็นที่เข้าใจกันอยู่ว่าเป็นการ เปรียบเทียบกับแสงของหิ่งห้อย เพราะในคำเปรียบต่อมาเป็นการ เปรียบเทียบกับแสงของพระจันทร์

2.4 เปรียบเทียบกับคน

การเปรียบเทียบกับคนมีหลายลักษณะ คือ เปรียบเทียบกับอวัยวะของคน เปรียบเทียบกับความสัมพันธ์ในระบบเครือญาติของคน เปรียบเทียบกับกิริยาท่าทางของคน และเปรียบเทียบกับบุคคล

2.4.1 เปรียบเทียบกับอวัยวะของคน อวัยวะของคนที่นำมาเปรียบได้แก่ แขน ควางใจ ริมฝีปากกับฟัน

¹ Ló Guàn-zhōng, Sān-guó yǎn-yì, 1:3 13.

² เจ้าพระยาพระคลัง (หน), สามก๊ก เล่ม 1..., หน้า 804.

2.4.1.1 เปรียบเทียบแขน กังตอนที่อองสิวพูคกับอ้วนกำ

จีน : 修曰 : 『兄弟者 , 左右手也 . ……』¹

แปล : อองสิวพูคว่า พี่น้องเปรียบเหมือนแขนซ้ายขวา

ไทย : อองสิวจึงว่า อันธรรมชาติพี่น้องกันนั้น อุปมาเหมือนแขนซ้ายขวา²

ความเปรียบนี้เป็นการ เปรียบเทียบว่า พี่และน้องนั้นเหมือนกับแขนซ้ายขวา ซึ่งมีความหมายว่ามีความสำคัญมาก เพราะแขนทั้งสองข้างของคนเรานั้นเป็นอวัยวะที่สำคัญ ทำให้เราสามารถทำงานต่าง ๆ ได้อย่างสะดวก พี่และน้องเป็นญาติที่ใกล้ชิดสนิทสนม และถือว่าเป็นญาติที่สำคัญ กวีจึงนำพี่น้องไปเปรียบกับแขนทั้งสองข้างเพราะต่างมีความสำคัญต่อคนเราเหมือนกัน

2.4.1.2 เปรียบเทียบดวงใจ กังตอนที่เล่าปี่พูคกับชงเบ้ง

จีน : 玄德曰 : 『先生乃吾之股肱心腹 . ……』³

แปล : เห็นแก่ (เล่าปี่) พูคว่า ท่านอาจารย์นั้นเป็นแขนขาดวงใจของข้าพเจ้า

ไทย : เล่าปี่จึงตอบว่า ตัวท่านอุปมาเหมือนหนึ่งดวงใจเรา⁴

ความเปรียบนี้เป็นการ เปรียบเทียบว่า ชงเบ้งมีความสำคัญต่อเล่าปี่มาก เหมือนว่าชงเบ้งเป็นดวงใจของเล่าปี่ ดวงใจนั้นเป็นอวัยวะที่สำคัญที่สุดในร่างกายของคน มีหน้าที่สูบน้ำคั้นเลือดให้หมุนเวียนเลี้ยงร่างกาย เมื่อดวงใจมีความสำคัญต่อคนเรามาก จึงนำตัวละครที่มีความสำคัญไปเปรียบกับดวงใจ

ในความเปรียบข้างต้นนี้ ผู้แปลได้คัดความหมายของคำว่า "แขนขา" ออกไป เพราะคนไทยไม่ถือว่าแขนขาเป็นอวัยวะที่สำคัญที่สุดของคนเรา และถือว่าขาเป็นอวัยวะเบื้องต้น ซึ่งไม่นิยมที่จะนำบุคคลที่สำคัญหรือบุคคลที่เรายกย่องไปเปรียบกับแขนขา

¹ Ló Guàn-zhōng, Sān-guó yǎn-yì, 1:258.

² เจ้าพระยาพระคลัง (หน), สามก๊ก เล่ม 1..., หน้า 663.

³ Ló Guàn-zhōng, Sān-guó yǎn-yì, 2:525.

⁴ เจ้าพระยาพระคลัง (หน), สามก๊ก เล่ม 2..., หน้า 220.

2.4.1.3 เปรียบเทียบบริมฝีปากและฟัน คังทอนที่คังโหพูดกับ เล่าเจี๊ยะ

จีน : 劉備軍在雒城，勢在危急，唇亡則齒寒。¹

แปล : ทพเล่าปี่เข้ามาอยู่ในเมืองลกเสียงแล้ว สถานการณ์คับขัน ถ้าบริมฝีปากแห่ง ฟันก็คองหนาวแน่

ไทย : แต่ว่ามีคี่เล่าปี่ทำการใหญ่หลวงกำเริบนัก แม้ได้เมืองเสฉวนแล้วก็จะไปตี เอาเมืองฮันต๋งเป็นมั่นคง ฮันเมืองเสฉวนอุปมาเหมือนบริมฝีปากเมืองฮันต๋ง คังพัน ถ้าบริมฝีปากแห่งแล้วก็จะเห็นฟันค้วยไกลกว่าใกล้กันนัก²

ความเปรียบเทียบเป็นการ เปรียบเทียบสถานการณ์สู้รบที่คับขันมาก และหากมี เมืองหนึ่งเมืองใด เหลียงพล้ำหรือพลาคไป ก็จะมีอันตรายไปถึงเมืองอื่นต่อไป เหมือน บริมฝีปากกับฟัน หากว่าบริมฝีปากแห้งแล้ว ฟันก็จะไม่มีที่ปกปิดหรือที่กำบัง ฟันนั้นก็จะเป็นอันตราย ความเปรียบเทียบเป็นการ เปรียบเทียบความสัมพันธ์และความใกล้ชิดกันนั้น ว่าเหมือนบริมฝีปากและฟัน บริมฝีปากและฟันเป็นอวัยวะที่อยู่ใกล้ชิดกันมาก และเป็น อวัยวะที่พึ่งพาอาศัยกันและกัน บริมฝีปากนั้นคอยปกป้องให้ความปลอดภัยแก่ฟัน หาก ไม่มีบริมฝีปากฟันก็คองได้รับอันตราย ความเปรียบเทียบนี้เป็นความเปรียบในภาษาจีนที่ คนไทยโดยทั่วไปไม่รู้จักและคุ้นเคย แต่ก็เป็นการเปรียบเทียบที่คนไทยเข้าใจได้เพราะ เป็นอวัยวะที่อยู่ในตัวเราเอง เมื่อแปลเป็นฉบับไทยผู้แปลได้เพิ่มเติมข้อความเพื่อ เป็นการอธิบายขยายความเพื่อให้เข้าใจได้ง่ายยิ่งขึ้น โดยการกล่าวถึงชื่อเมือง เสฉวนและเมืองฮันต๋ง แล้วเปรียบเทียบแต่ละเมืองว่าเหมือนบริมฝีปากเหมือนฟัน และ สรุปความว่าหากไม่มีบริมฝีปากแล้วฟันก็คองเป็นอันตรายเพราะปราศจากบริมฝีปากซึ่งเป็น เครื่องคุ้มครอง

2.4.2 เปรียบเทียบความสัมพันธ์ในระบบเครือญาติของคน ความสัมพันธ์ในระบบเครือญาติที่นำมาเปรียบเทียบคือ ลูก พี่น้อง อา

¹ Ló Guàn-zhōng, Sān-guó yǎn-yì, 2:516.

² เจ้าพระยาพระคลัง (หน), สามก๊ก เล่ม 2..., หน้า 201.

2.4.2.1 เปรียบเทียบเหมือนลูก คังตอนที่นางเดี่ยวเลี้ยงลูกกับ

ลิโป้

จีน : 注謂曰：『我雖非王司親女，然待之如已出。……』¹

แปล : ร้องไห้แล้วลูกกับลิโป้ว่า แมว่าข้าพเจ้าจะไม่ใช่อุปการะดูแล ๆ ของท่านเอง
แต่ท่านก็รักและปฏิบัติต่อข้าพเจ้าคังลูกในอุทร

ไทย : แล้วยังทำอุบายเข้าอกเข้าใจลิโป้แล้วร้องไห้ว่า ข้าพเจ้าเป็นบุตรเลี้ยงของ
อองอูก็รักข้าพเจ้าเหมือนหนึ่งบุตรในอุทร²

ความเปรียบเทียบนี้เป็นการ เปรียบเทียบว่าอองอูรักและปฏิบัติต่อนางเดี่ยวเลี้ยง
เหมือนว่านางเดี่ยวเลี้ยงนั้นเป็นลูกของอองอูเอง แสดงให้เห็นว่าอองอูรักและเมตตา
นางเดี่ยวเลี้ยงมาก

2.4.2.2 เปรียบเทียบเหมือนพี่น้อง คังตอนที่ขงเบ้งพุดกับม้าเจ๊ก

จีน : 孔明揮淚曰：『吾與汝義同兄弟。……』³

แปล : ขงเบ้งหลังน้ำตาแล้วพุดว่า เรากับท่านเหมือนกับเป็นพี่น้องกัน

ไทย : (ขงเบ้ง) ร้องไห้แล้วจึงว่าตัวท่านกับเรารักกันอยู่เหมือนพี่น้อง⁴

ความเปรียบเทียบนี้เป็นการ เปรียบเทียบความสัมพันธ์ของตัวละครว่าเหมือน
พี่น้อง ซึ่งมีความหมายว่า รักกัน มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดสนิทสนมกันมาก ในฉบับไทย
ผู้แปลได้เพิ่มข้อความเพื่อเป็นการอธิบายว่า ความสัมพันธ์ที่เหมือนกับพี่น้องกันนั้น
หมายถึง การที่มีความรักต่อกัน ตามความในคำเปรียบเทียบว่า "ตัวท่านกับเรารักกัน
อยู่เหมือนพี่น้อง" ซึ่งในฉบับจีนกล่าวแต่เพียงว่า "เรากับท่านเหมือนกับเป็นพี่น้องกัน"

¹Ló Guàn-zhōng, sān-guó yǎn-yì, 1:63.

²เจ้าพระยาพระคลัง (หน), สามก๊ก เล่ม 1..., หน้า 155.

³Ló Guàn-zhōng, sān-guó yǎn-yì, 2:774.

⁴เจ้าพระยาพระคลัง (หน), สามก๊ก เล่ม 2..., หน้า 740.

2.4.2.3 เปรียบเทียบเหมือนอา กังตอนที่โจโฉพูดกับหันซุยกอน

ออกรบ

จีน : 操曰：『吾與將軍之父，同舉孝廉，吾嘗從叔事之。...』¹

แปล : โจโฉพูดว่า บิดาของท่านและของข้าพเจ้า ได้รับความแต่งตั้งในเวลาเดียวกัน ข้าพเจ้าเคารพบิดาของท่านเหมือนอาของข้าพเจ้า

ไทย : โจโฉจึงว่า ตัวท่านกับข้าพเจ้าก็ใช่คนอื่น บิดาของท่านแล้วข้าพเจ้าก็ได้ คำนับว่าเป็นอา²

ความเปรียบนี้เป็นการ เปรียบเทียบความเคารพที่โจโฉมีต่อบิดาของหันซุยกอน เหมือนกับอา อา เป็นศักดิ์ของบุคคลที่เป็นน้องของพ่อ (ในภาษาจีนหมายถึงเฉพาะอาผู้ชาย) ความเคารพที่เรามีต่อบุคคลต่าง ๆ นั้นไม่เหมือนกัน พ่อแม่ เป็นบุคคลที่เราเคารพเพราะท่านเป็นผู้ให้กำเนิดแก่เรา ปู่ย่าตายายก็เป็นบุคคลที่เราเคารพเพราะท่านเป็นบรรพบุรุษผู้ให้กำเนิดแก่พ่อแม่ น้าอาก็เป็นบุคคลที่เราเคารพเพราะท่านเป็นน้องของแม่และน้องของพ่อ การที่โจโฉนำความเคารพที่มีต่อบิดาของหันซุยกอนไป เปรียบว่าเหมือนอา นั้นแสดงให้เห็นว่าเคารพและมีความใกล้ชิดกันมาก

2.4.3 เปรียบเทียบกับกิริยาท่าทางของคน กิริยาท่าทางของคนที่น่ามาเปรียบคือ การพลิกมือ และการตื่น

2.4.3.1 เปรียบเทียบกับการพลิกมือ กังตอนที่ลิมโหยพูดกับเตียนห้อง

จีน : 與兵討曹賊，易如反掌。³

แปล : การกำจัดโจโฉนั้น ง่ายเหมือนพลิกมือ

¹Ló Guàn-zhōng, Sān-guó yǎn-yì, 1:469.

²เจ้าพระยาพระคลัง (หน), สามก๊ก เล่ม 2..., หน้า 101.

³Ló Guàn-zhōng, Sān-guó yǎn-yì, 1:177.

ไทย : ถ้าจะคิดกำจัดโจโฉง่ายนัก อุปมาเหมือนพลิกมือคว่ำลง¹

ความเปรียบนี้เป็นการ เปรียบเทียบว่าการที่จะกำจัดโจโฉนั้นง่ายเหมือน การพลิกมือ กิริยาพลิกมือนั้นเป็นกิริยาที่ทำใ้ได้อย่างง่ายดาย จึงนำความง่ายของ การพลิกมือไปเปรียบกับการกำจัดโจโฉ ในฉบับไทย ผู้แปลได้เพิ่มคำว่า "คว่ำลง" เข้ามาเพื่อเป็นการขยายการพลิกมือให้ชัดเจนขึ้น

2.4.3.2 เปรียบเทียบกับการตื่น ดังตอนที่พรรณาสภาพ ของขุนกวน

จีน : 孫權如醉方醒，似夢初覺。²

แปล : ขุนกวนเหมือนดังสร้างเมา เหมือนกับเพิ่งตื่นจากฝัน

ไทย : ขุนกวนได้ฟังดังนั้นก็รำลึกขึ้นได้สว่างในหัวอก ถึงว่านอนหลับตื่นขึ้น³

ความเปรียบนี้เป็นการ เปรียบเทียบความเข้าใจ ความระลึกขึ้นมาได้ หรือ การที่หายจากความงุนงงชั่วคราว เหมือนการตื่นจากฝัน หรือเหมือนกับตื่นขึ้นจากนอน หลับ การนอนหลับเป็นช่วงเวลาที่เราจะได้พักผ่อน เมื่อเราหลับความคิด ความจำหรือสติปัญญาที่เคยมีอยู่ก็หยุดพักด้วย ความมีสติสัมปชัญญะ (ความระลึกได้ และความรู้ตัว, ความรู้สึกตัวควยความรอบคอบ) ของเราก็มีน้อยลงไปจากปกติ แต่เมื่อเราตื่นขึ้นเราก็มีสติสัมปชัญญะดีเหมือนเดิม เราจึงนำสภาพที่มีความเข้าใจ มีความระลึกขึ้นมาได้อีกมาเปรียบว่าเหมือนกับการตื่นขึ้น ในฉบับจีนใช้สำนวนว่า เหมือนเพิ่งตื่นจากฝัน เพราะเมื่อนอนหลับมักจะฝัน เมื่อฝันก็ไม่รู้สึกตัว ส่วนในฉบับ ไทยใช้สำนวนว่าเหมือนนอนหลับ ตื่นขึ้น ซึ่งทั้งในฉบับจีนและฉบับไทยก็เป็นกิริยา ทำทางของการตื่นนอนเหมือนกัน

จากความเปรียบข้างต้นจะเห็นได้ว่าในฉบับจีนนั้นใช้ความเปรียบ สองอย่างในการพรรณาคำนี้ คือ เปรียบว่าเหมือนกับสร้างเมา กับเหมือน

¹ เจ้าพระยาพระคลัง (หน), สามก๊ก เล่ม 1..., หน้า 444.

² Ló Guān-zhōng, Sān-guó yǎn-yì, 1:348.

³ เจ้าพระยาพระคลัง (หน), สามก๊ก เล่ม 1..., หน้า 885.

ขึ้นจากต้น แต่เมื่อแปลเป็นภาษาไทยแล้ว ผู้แปลได้ตัดความเปรียบเทียบที่เปรียบเทียบว่าเหมือนสร้างเมฆออกไป การที่ผู้แปลตัดความเปรียบเทียบที่ว่าเหมือนสร้างเมฆออกไปนี้ก็เพราะว่าต้องการหลีกเลี่ยงความซ้ำซ้อน

2.4.4 เปรียบเทียบบุคคล บุคคลที่นำมาเปรียบเทียบมีทั้งบุคคลทั่วไป และบุคคลในประวัติศาสตร์

2.4.4.1 เปรียบเทียบบุคคลทั่วไป การเปรียบเทียบบุคคลทั่วไปในข้อนี้ มีการนำไปเปรียบกับเด็ก, ทารก, ผู้หญิง

ก. เปรียบเทียบเด็ก ดังตอนที่พระเจ้าโจของ ทรัสกับเคียวอิม

จีน : 司馬師視朕如小兒。¹

แปล : สุมาสูเห็นข้าพเจ้าเหมือนเด็กน้อย

ไทย : สุมาสูเห็นเราเหมือนเด็กน้อย²

ความเปรียบนี้เป็นการ เปรียบเทียบตัวละครว่าตัวละครนั้นไม่มีความสำคัญ ไม่มีความสามารถเหมือนเด็กน้อย และมีความหมายในทำนองดูถูก

ข. เปรียบเทียบทารก ดังตอนที่เกงมูพูดกับฮั่นชก แลวกลาวถึงอ้วนเสี้ยว

จีน : 長史耿武諫曰：『袁紹孤客窮軍仰我鼻息，譬如嬰兒在股掌之上，絕其乳哺，立可餓死。』³

แปล : เกงมูทักท้วงว่า อ้วนเสี้ยวกำลังเสียวทำ ทหารหิวไทย ฝ้าแต่จะง้อคอยอาศัย จมูกเราหายใจ เหมือนทารกในอ้อมกอด ถ้าขาดการให้นมก็จะหิวตายทันที

¹ Ló Guàn-zhōng, Sān-guó yǎn-yì, 2:883.

² เจ้าพระยาพระคลัง (หน), สามก๊กเล่ม 2..., หน้า 932.

³ Ló Guàn-zhōng, Sān-guó yǎn-yì, 1:51.

ไทย : แลเก่งจริงว่าแกฮั่นฮกว่า อ้วนเสี้ยนนั้นเป็นคนดีความคิดแล้ว ซึ่งได้ตั้งตัว
เลี้ยงทหารอยู่ทุกวันนี้ก็เพราะท่านให้ส่งเสบียง อุปมาเหมือนทารก ถ้า
มารคามิให้นมกินแล้วทารกนั้นก็สิ้นแรงไป¹

ความเปรียบนี้เป็นการ เปรียบเทียบตัวละครที่ช่วยเหลือตัวเองไม่ได้ เหมือน
ทารกที่ต้องอาศัยการดูแลและเลี้ยงดูจากพ่อแม่ ทารกนั้นเป็นบุคคลที่ช่วยเหลือตัวเอง
ไม่ได้

ค. เปรียบเทียบกับผู้หญิง ดังตอนที่มาเจ็กว่า
องเป้ง

จีน : 謔大笑曰：『汝真好之見！……』²

แปล : มาเจ็กหัวเราะแล้วพูดว่า ความคิดของท่านเหมือนผู้หญิงโดยแท้

ไทย : มาเจ็กหัวเราะแล้วจึงว่า ท่านว่าดังนี้เหมือนความคิดผู้หญิง³

ความเปรียบนี้เป็นการ เปรียบเทียบความคิดของตัวละครว่าเหมือนกับความคิด
ของผู้หญิง ซึ่งมีความหมายท่านเองถูก การที่นำไปเปรียบเทียบกับความคิดของผู้หญิง
ก็เพราะว่าคนโบราณถือว่าผู้หญิงเป็นบุคคลที่อ่อนแอ และค่อยความคิด

2.4.4.2 เปรียบเทียบกับบุคคลในประวัติศาสตร์

การ เปรียบเทียบกับบุคคลในประวัติศาสตร์นั้นก็เพราะว่าในประวัติศาสตร์
มักจะมีวีรบุรุษ วีรสตรีที่มีชื่อเสียง และเป็นที่ยุติกันดี กวีจึงมักนำตัวละครในผลงาน
ของตนไปเปรียบเทียบกับบุคคลในประวัติศาสตร์เสมอ เพราะเมื่อเปรียบเทียบกับแล้ว
ทำให้ผู้อ่านเข้าใจได้ง่าย บุคคลในประวัติศาสตร์ที่นำไปเปรียบได้แก่ ขวันตงจ๊กเย
เตี้ยวเหลียง อ้อฉินจิ๋วตอง เลื่อเสียง ซุนปิ่น นางลิเฮา

ก. เปรียบเทียบกับขวันตงจ๊กเย ดังตอนที่เตี้ยวเจียว
พูดกับขงเบ้ง

¹ เจ้าพระยาพระคลัง (หน), สามก๊ก เล่ม 1..., หน้า 119.

² Ló Guàn-zhōng, Sān-guó yǎn-yì, 2:766.

³ เจ้าพระยาพระคลัง (หน), สามก๊ก เล่ม 2..., หน้า 710.

จีน : 久聞先生高臥隆中，自比管、樂。¹

แปล : ไค่ยิ่นกิตติศัพท์มานานแล้วว่าท่านอาจารย์อยู่ที่เมืองหลงจงเปรียบกับ วันทง-จักเย

ไทย : เขาเลื่องลือว่ากอบประคองสติปัญญาเหมือนอาจารย์ วันทงจักเย ยังจะจริง กระนั้นหรือ²

ความเปรียบนี้เป็นการเปรียบเทียบว่าขงเบ้งนั้นมีสติปัญญาเหมือนกับ วันทง-จักเย วันทง และ จักเย เป็นนักการเมืองที่มีความสามารถและมีชื่อเสียงมากในเรื่อง เลียดก๊ก

ช. เปรียบเทียบกับเตียวเหลียง ดังตอนที่ สุมาเจียว

ชมใจฮอย

จีน : 昭撫會背曰：『君真吾之房也！』³

แปล : สุมาเจียว ลูบหลัง ใจฮอย แล้วพูดว่า "ท่านเป็น Zifang ของเราจริง ๆ"

ไทย : สุมาเจียว ไค่ยิ่นดั่งนั้นยื่นมือไปลูบหลัง ใจฮอย แล้วสรรเสริญว่า ท่านมีความคิด มากนัก เหมือนความคิดเตียวเหลียง ครั้งพระเจ้า ฮั่นโกโจ⁴

ความเปรียบนี้เป็นการเปรียบเทียบว่า ใจฮอย นั้นมีความคิดเหมือน เตียวเหลียง เตียวเหลียง เป็นการทหารเอกที่มีความสามารถของพระเจ้า ฮั่นโกโจ ในสมัยราชวงศ์ ฮั่น อยู่ในเรื่อง ไซฮั่น ในสามก๊กฉบับไทยผู้แปลใช้ชื่อนามสกุลจริงคือ เตียวเหลียง ส่วนในฉบับจีนนั้นใช้ชื่อว่า Zifang ซึ่งก็เป็นอีกชื่อหนึ่งของ เตียวเหลียง และในฉบับไทยยังเพิ่มเติมรายละเอียดว่าอยู่ในสมัยพระเจ้า ฮั่นโกโจ การที่ผู้แปลเปลี่ยนมาใช้ชื่อ เตียวเหลียง ในความเปรียบนี้เป็นเพราะว่าคนไทยรู้จักบุคคลนี้ในชื่อ เตียวเหลียง

¹ Ló Guàn-zhōng, Sān-guó yǎn-yì, 1:342.

² เจ้าพระยาพระคลัง (หน), สามก๊ก เล่ม 1..., หน้า 868.

³ Ló Guàn-zhōng, Sān-guó yǎn-yì, 2:900.

⁴ เจ้าพระยาพระคลัง (หน), สามก๊ก เล่ม 2..., หน้า 967.

มากกว่า เพราะในเรื่อง ไซอัน ไซซื่อ นี้

ค. เปรียบเทียบกับอิอื่นและจิวดอง กังตอนที่

ขุนนางสรรเสริญโจโจ

จีน : 衆皆起拜曰：『雖伊尹，周公，不及丞相矣』¹

แปล : ขุนนางทั้งปวงลุกขึ้นคำนับแล้วพูดว่า แม้แต่อิอื่นและจิวดอง ก็ไม่เท่าท่าน
มหาอุปราช

ไทย : ขุนนางทั้งปวงคำนับแล้วจึงว่า ความคิคมมหาอุปราชคิคอ่านคิกว่าอิอื่นกับ
จิวดอง ซึ่งช่วยทนต์ำรุงแผ่นดินครั้งพระเจ้าเซงตอง พระเจ้าเซงฮอง
นั้นอีก²

ความเปรียบนี้เปรียบเทียบกับโจโจนั้นมีความสามารถเหนือกว่าอิอื่นและ
จิวดอง อิอื่นเป็นทหารเอกในสมัยพระเจ้าเซงตอง อยู่ในเรื่อง โคเก็ก ส่วน
จิวดอง เป็นทหารเอกในสมัยพระเจ้าเซงตอง อยู่ในเรื่อง ห้องลิน

จะเห็นได้ว่าในฉบับจีนนั้นกล่าวเฉพาะชื่อของอิอื่นและจิวดองเท่านั้น
เมื่อแปลเป็นฉบับไทยแล้ว ผู้แปลก็เพิ่มเติมรายละเอียดว่าทั้งสองคนเป็นทหารใน
สมัยแผ่นดินพระเจ้าเซงตองและพระเจ้าเซงฮอง

ง. เปรียบเทียบกับเลื่อเสียง กังตอนที่ฮ่องฮู
รำพึงเมื่อทราบว่าบ้านเมืองไกลจะเลี้ยวแก่ชาศึกแล้ว

จีน : 蕭哭告曰：『今日之事，雖子牙復生，亦無計可施也』³

แปล : ฮ่องฮูร้องไห้แล้วพูดว่า เหตุการณ์ทุกวันนี้ แม้วาเลื่อเสียงฟื้นคืนชีพมา
ก็ไม่มีทางคิคอบายช่วยให้ออกปลอดภัยได้เลย

¹ Ló Guān-zhōng, Sān-guó yǎn-yì, 1:444.

² เจ้าพระยาพระคลัง (หน), สามก๊ก เล่ม 2..., หน้า 45.

³ Ló Guān-zhōng, Sān-guó yǎn-yì, 2:615.

ไทย : สองคู่ไต่บินกวนอู่ว่าคงนั่นก็ร้องไห้แล้วว่า ข้าศึกมีกำลังหนักถึงเพียงนี้แล้ว การทุกวันนี้ถึงมาครว่าเลื้อเสียง ซึ่งเป็นคนดีมีสติปัญญาชำนาญในการสงคราม นั้นยังมีชีวิตอยู่ดี อันจะแก้ไขให้มิชั้แก่ข้าศึกกู้เมืองเอาไว้ก็เห็นไม่ได้¹

ความเปรียบนี้เป็น การเปรียบเทียบว่าสถานการณ์รุนแรงอย่างในตัวอย่างข้างต้นนี้ แม้ว่าเลื้อเสียงขึ้นมามีชีวิตอยู่อีกก็แก้ไขไม่ได้ เลื้อเสียงเป็นทหารเอกที่มีความสามารถในการสงครามอยู่ในเรื่อง ห้องสิน

จ. เปรียบเทียบกับขุนบั้น คังตอนที่บังทองแกลง

สรรเสริญโจโฉ

จีน : 統曰：『傍山依林，前後顧盼，出入有門，進退曲折，雖孫，吳再生，穰苴復出，亦不過此矣。』²

แปล : บังทองพูดว่า กองทัพอยู่ในเทือกเขาและป่าไม้ แนวหน้าและแนวหลังต่อเนื่องกันตลอด เมื่อจะเคลื่อนทัพก็มีประตู จะไปข้างหน้าหรือถอยหลังก็ได้ แม้ว่าขุนบั้นจะกำเนิดมาอีก หรือลี้ก็จะคืนชีพขึ้นมาอีกไม่อาจหาได้ดีไปกว่านี้

ไทย : บังทองพิเคราะห์เหตุแล้วก็แกลงสรรเสริญว่า ซึ่งมหาอุปราชทั้งคายนี้นั้นเป็นชั้นเชิงแอมพุ่มไม้เอาเนินเขาเป็นที่พึ่งทุกค่าย แล้วก็ประตูเข้าออกตลอดถึงกัน เป็นที่หนีที่ไล่ อันขบวนทัพซึ่งทั้งคายนี้นั้นคงยิ่งกว่าครั้งขุนบั้น ทั้งขบวนทัพอันหาผู้ใดเสมอมิได้ ถึงมาครว่าขุนบั้นจะกลับมีชีวิตมาทำสงครามด้วยท่านครั้งนี้ ก็ไม่ชนะท่าน³

ความเปรียบนี้เป็น การเปรียบเทียบว่าโจโฉนั้นทั้งค่ายได้ดีกว่าขุนบั้น ขุนบั้นเป็นทหารเอกที่มีความสามารถในการสงครามมาก อยู่ในเรื่อง เลียดก๊ก จากความเปรียบข้างต้นจะเห็นได้ว่าเมื่อแปลเป็นฉบับไทยแล้ว ผู้แปลได้ตัดชื่อ "ลี้ก๊ก" ออกไป

¹ เจ้าพระยาพระคลัง (หน), สามก๊ก เล่ม 2..., หน้า 425.

² Ló Guān-zhōng, Sān-guó yǎn-yì, 1:379.

³ เจ้าพระยาพระคลัง (หน), สามก๊ก เล่ม 1..., หน้า 949.

ดังก็เป็นทหารเอกของฉู่ก๊กในสมัยชุนชิว การที่ผู้แปลคัดชื่อนี้ออกไป อาจเป็นเพราะว่าเป็นบุคคลที่ไม่ค่อยเป็นที่รู้จักแพร่หลายในหมู่คนไทย

ฉ. เปรียบเทียบนางลิเฮา ดังตอนที่นาง

โงเฮาพบกับนางตั้งไทฮอ

จีน : 何太后起身捧盃再拜曰：『我等皆婦人也，參預朝政，非其所宜，昔呂后因握重權宗族千口皆被戮』¹

แปล : พระนางโงเฮาลุกขึ้นชูงอกเหล้าค้ำบั้นแล้วพูดว่า เราเป็นผู้หญิงจะเข้าไปจัดการในเรื่องของบ้านเมืองนั้นไม่สมควร คุณางนางลิเฮา ทรงบริหารบ้านเมืองเอง ในที่สุดญาติพี่น้องและพรรคพวกถูกฆ่าตายเป็นพัน

ไทย : จึงตั้งโต๊ะแล้วเชิญนางตั้งไทฮอมากินโต๊ะ จึงเอาจอกรสุราค้ำบั้นส่งให้นางตั้งไทฮอแล้วว่า แขน่ดินแตกก่อนครั้งนางลิเฮาซึ่งเป็นนมเหลืพระเจ้าเล่าป้ง พระเจ้าเล่าป้งสวรรคต นางลิเฮาออกวาราชการเมืองให้ฉิศรรรมเนียมขุนนางทั้งปวงแลอาณาประชาราษฎร์ได้รับความเค็อคร้อน จึงเกิดจลาจลขึ้น นางลิเฮากับญาติวงศ์ทั้งปวงก็ตายเป็นอันมาก แลพระองค์กับข้าพเจ้าเป็นสตรีจะออกวาราชการเมืองนั้นไม่สมควร ถ้ามีฟังข้าพเจ้าเห็นจะเป็น อันตรายเหมือนนางลิเฮา²

ความเปรียบนี้เป็นการเปรียบเทียบว่า หากทำการไม่สมควร (เป็นผู้หญิงแล้วไปจัดการในเรื่องของบ้านเมือง) ก็จะเป็นอันตรายเหมือนกับนางลิเฮา นางลิเฮานี้เป็นนมเหลืของพระเจ้าเล่าป้ง อยู่ในเรื่อง ไซฮัน

2.5 เปรียบเทียบกับธรรมชาติ

การเปรียบเทียบกับธรรมชาติ มีการนำไปเปรียบกับธรรมชาติในหลายลักษณะ คือ เปรียบเทียบกับสิ่งที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ เปรียบเทียบกับปรากฏการณ์

¹ Ló Guān-zhōng, Sān-guó yǎn-yì, 1:17.

² เจ้าพระยาพระคลัง (หน), สามก๊ก เล่ม 1..., หน้า 40.

ทางธรรมชาติ และเปรียบเทียบกับสิ่งเหนือธรรมชาติ

2.5.1 เปรียบเทียบกับสิ่งที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ สิ่งที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติที่นำไปเปรียบในข้อนี้ได้แก่ พระจันทร์, น้ำและไฟ, ไฟไหม้, คลื่น

2.5.1.1 เปรียบเทียบกับพระจันทร์ ดังตอนที่เจ้าจิวพรรณาถึงดวงดาว

จีน : 其大星光如皓月。¹

แปล : แสงของดาวดวงใหญ่ในท้องฟ้าหนึ่งพระจันทร์ที่ส่องสว่าง

ไทย : มีดาวดวงใหญ่ขึ้นแทนที่รัศมีสว่างดังพระจันทร์²

ความเปรียบนี้เป็นการเปรียบเทียบว่าดาวนั้นสว่างมากเหมือนดวงจันทร์ตามปกติแล้วเราจะเห็นดวงจันทร์ในท้องฟ้าที่สว่างใหญ่ และสว่างมากกว่าดาวทุกดวงบนท้องฟ้า แต่ในความเปรียบนี้ต้องการพรรณาว่าดาวนั้นสว่างมากจึงนำไปเปรียบกับดวงจันทร์

2.5.1.2 เปรียบเทียบกับน้ำและไฟ ดังตอนที่เล่าปีเปรียบเทียบกับตัวเองกับโจโฉ

จีน : 玄德曰：『今與吾水火相敵者，曹操也，操以急，吾以寬，操以暴，吾以仁，操以譎，吾以忠：每與操相反，事乃可成。...』³

แปล : เห็นเด็ก (เล่าปี) พูดว่า ทุกวันนี้ข้าพเจ้ากับโจโฉเป็นศัตรูกันเหมือนน้ำกับไฟ โจโฉเป็นคนใจแคบใจร้อน ข้าพเจ้าเป็นคนใจกว้าง โจโฉเป็นคนโหดร้าย ข้าพเจ้าเป็นคนมีเมตตากรุณา โจโฉเป็นคนหลอกลวง ข้าพเจ้าเป็นคนซื่อสัตย์ ทุกอย่างล้วนตรงข้ามกับโจโฉทั้งสิ้น

¹Ló Guān-zhōng, Sān-guó yǎn-yì, 2:525.

²เจ้าพระยาพระคลัง (หน), สามก๊ก เล่ม 2..., หน้า 226.

³Ló Guān-zhōng, Sān-guó yǎn-yì, 1:481.

ไทย : เล่าปี่จึงว่า ซึ่งข้าพเจ้ามีความวิตกตั้งนี้ด้วยเห็นว่าโจโฉกับข้าพเจ้าทำการ
ทุกวันนี้เหมือนน้ำกับเพลิง อันโจโฉนั้นดั่งไฟ มักทำให้อาณาประชาราษฎร์
ได้รับความเดือดร้อน เพราะใจกำเริบหยามช้ำใหญ่หลวง แลตัวข้าพเจ้า
อุปมาเหมือนน้ำ จะทำการสิ่งใดก็ตั้งใจแต่จะให้ประโยชน์ ประารถนา
จะรักษาอาณาประชาราษฎร์ให้อยู่เย็นเป็นสุข¹

ความเปรียบนี้เป็นการเปรียบเทียบว่าโจโฉนั้นหยามช้ำ ชั่วร้าย เหมือน-
กับไฟ ส่วนเล่าปี่นั้นมีความเมตตากรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เหมือนกับน้ำ ไฟและ
น้ำนั้นต่างก็ให้ประโยชน์ต่อมนุษย์เรา เพราะสามารถนำมาใช้ในชีวิตรประจำวันได้
มากมายหลายอย่าง แต่คุณลักษณะพิเศษของไฟและน้ำนั้นต่างกันคือ ไฟเป็นของร้อน
ส่วนน้ำเป็นของเย็น ด้วยคุณลักษณะพิเศษที่แตกต่างกันนี้จึงนำไปเปรียบเทียบใน
ลักษณะที่ต่างกัน ไฟเป็นของร้อนจึงนำไปเปรียบกับคนที่ใจร้อน หุนหันพลันแล่น ทำ
อะไรไม่ค่อยคิดหน้าคิดหลัง ส่วนน้ำเป็นของเย็นจึงนำไปเปรียบกับคนที่ใจเย็น มี
ความเมตตากรุณา โอบอ้อมอารี

นอกจากเปรียบเทียบกับน้ำและไฟในตัวอย่างข้างต้นแล้ว ยังมีกร
เปรียบเทียบกับไฟใหม่อีกด้วย ดังตอนที่ซ่งเบ้งทูลพระเจ้าเล่าปี่

จีน : 孔明答曰 : 『憂心如焚。……』²

แปล : ซ่งเบ้งตอบว่า ทุกข์ใจเหมือนไฟไหม้

ไทย : ซ่งเบ้งจึงบอกว่า ในอกข้าพเจ้าให้ร้อนดั่งไฟเผา³

ความเปรียบนี้เป็นการเปรียบเทียบความทุกข์ใจของตัวละครว่าร้อนเหมือน
ไฟไหม้ ไฟไหม้หรือไฟเผาทำให้ความรู้สึกว่าร้อน เมื่อเรามีความรู้สึกทุกข์ใจไม่
สบายใจก็จะมีความรู้สึกร้อนรุ่มในหัวใจ จึงนำความทุกข์ใจไปเปรียบว่าเหมือนไฟไหม้
ในอก

¹เจ้าพระยาพระคลัง (หน), สามก๊ก เล่ม 2..., หน้า 130-131.

²Ló Guàn-zhōng, Sān-guó yǎn-yì, 2:642.

³เจ้าพระยาพระคลัง (หน), สามก๊ก เล่ม 2..., หน้า 476.

2.5.1.3 เปรียบเทียบกัณฑ์ ดังตอนที่พรรณานาจำนวนทหาร
ของโจโฉที่ออกมาตั้งรับกองทัพของเล่าปี่

จีน : 是日玄德，張飛引一千人馬殺入曹兵寨邊，正行
之間，寨內一聲鼓響，馬軍步軍，如潮似浪擁將出來。¹

แปล : วันนั้นเตียนเต็ก (เล่าปี่) เตียวหุย นำทหารหนึ่งพันคนจะเข้าที่ค้ำข้างของ
ทัพโจโฉ ขณะเกิดทัพมาได้ยินเสียงกลองสนั่นขึ้นในค่ายโจโฉ พลันมีทหารม้า
และทหารราบออกมาตั้งรับกัณฑ์ในทะเล

ไทย : เล่าปี่กับเตียวหุยก็คุมทหาร เข้าไปถึงหน้าค่ายโจโฉ ฝ่ายทหารโจโฉเห็น
กัณฑ์ก็ยกออกมาตั้งรับเป็นอันมาก กัณฑ์ในท้องมหาสมุทร²

ความเปรียบเทียบนี้เป็นการ เปรียบเทียบทหารของโจโฉที่ออกมาตั้งรับซ้ำคือว่ามี
มีจำนวนมากมายเหมือนกัณฑ์ในมหาสมุทร ปกติแล้วในแม่น้ำและในทะเลจะมีกัณฑ์
เกิดขึ้นมากมายเมื่อมีลมพัดผ่าน โดยเฉพาะในทะเลหรือมหาสมุทรซึ่งกว้างใหญ่ไพศาล
เวลาเกิดมีกัณฑ์ขึ้นแล้วจะทำให้เราเห็นระลอกคลื่นมากมายนับไม่ถ้วน กวีจึงนำปริมาณ
ของทหารที่มากมายนับไม่ถ้วนไปเปรียบกับกัณฑ์ในมหาสมุทร

2.5.2 เปรียบเทียบปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ ปรากฏการณ์ทาง
ธรรมชาติที่นำมาเปรียบเทียบในข้อนี้คือ พายุ ร่อง ฟันผุ ฝน ในที่นี้ผู้วิจัยรวมถึง
กลางวันควย

2.5.2.1 เปรียบเทียบพายุ ดังตอนพรรณานาเสียง
ของเตียวหุย

จีน : 聲如巨雷³

แปล : เสียงเหมือนพายุ

¹Ló Guàn-zhōng, Sān-guó yǎn-yì, 1:84.

²เจ้าพระยาพระคลัง (หน), สามก๊ก เล่ม 1..., หน้า 207.

³Ló Guàn-zhōng, Sān-guó yǎn-yì, 1:4.

ไทย : เสียงคังฟ้าว่อง¹

ความเปรียบนี้เป็นการ เปรียบเทียบว่าเสียงของเตียวหุยนั้นดังมากเหมือนกับเสียงฟ้าว่อง ฟ้าว่องนั้นเป็นปรากฏการณ์ทางธรรมชาติที่ทุกคนรู้จักกันดีว่ามีความดังมาก และสามารถจะไต่ยินกันทั่วถึง จึงได้นำเสียงของเตียวหุยไปเปรียบ

2.5.2.2 เปรียบเทียบกับฟ้าผ่า ดังตอนที่จูถักเก็กไต่ยินเสียงในตอนกลางดึก

จีน : 是夜恪睡臥不安，忽聽得正堂中聲響如霹靂。²

แปล : ตอนกลางดึกรำคาญใจนอนไม่หลับ ทันใดก็ไต่ยินเสียงดังเหมือนฟ้าผ่าขึ้นกลางห้อง

ไทย : ครั้นเวลากลางคืนรำคาญใจนัก นอนไม่หลับ ไต่ยินเสียงเหมือนเสียงฟ้าผ่า³

ความเปรียบนี้เป็นการ เปรียบเทียบว่าเสียงที่ไต่ยินในห้องนั้นดังมากเหมือนฟ้าผ่า ฟ้าผ่าเป็นปรากฏการณ์ทางธรรมชาติที่มีเสียงดังมาก การที่นำเสียงที่ไต่ยินไปเปรียบกับเสียงฟ้าพ้านั้น มีความหมายว่าเสียงนั้นดังมาก

2.5.2.3 เปรียบเทียบกับฝน ดังตอนที่ทหารลุ่มาอี้ยิงธนูเข้าไปในเมืองเซียงเป๋ง

จีน : 箭如急雨，射入城去。⁴

แปล : ธนูเหมือนฝนตกหนัก พุ่งเข้าไปในเมือง

ไทย : ให้ทหาร เกาทัณฑ์ระคมยิงเข้าไปในเมืองคังหาฝน⁵

¹เจ้าพระยาพระคลัง (หน), สามก๊ก เล่ม 1..., หน้า 8.

²Ló Guàn-zhōng, Sān-guó yǎn-yì, 2:878.

³เจ้าพระยาพระคลัง (หน), สามก๊ก เล่ม 2..., หน้า 920.

⁴Ló Guàn-zhōng, Sān-guó yǎn-yì, 2:860.

⁵เจ้าพระยาพระคลัง (หน), สามก๊ก เล่ม 2..., หน้า 875.

ความเปรียบนี้เป็นการเปรียบเทียบว่าชนที่ยิ่งเข้าไปในเมืองนั้นมากมายไม่ขาดสาย และมีความเร็วเหมือนฝนที่ตกลงมาอย่างหนัก ฝนที่ตกลงมาอย่างหนักนั้นจะทำให้เราเห็นภาพสายฝนที่ตกลงมานั้นมากมายและรวดเร็ว จึงนำภาพลูกธนูที่ทหารยิงเข้าไปในเมืองนั้นไปเปรียบกับฝน

2.5.2.4 เปรียบเทียบกักลางวัน คังตอนที่ทหารเหี้ยวหุยและทหารม้าเฉียวจุกคบเพลิงขึ้นเพื่อจะรบกัน

จีน : 點起千百火把，照耀如同白日。¹

แปล : จุกคบเพลิงขึ้นเป็นร้อยเป็นพันอัน สว่างเหมือนกลางวัน

ไทย : ในขณะที่ทหารทั้งสองฝ่ายจุกคบเพลิงขึ้น สว่างคังกลางวัน²

ความเปรียบนี้เป็นการเปรียบเทียบว่าแสงของคบเพลิงนั้นสว่างมากเหมือนกับแสงสว่างในเวลากลางวัน ตอนกลางวันนั้นบางส่วนของโลกได้รับแสงสว่างจากดวงอาทิตย์จึงทำให้ส่วนนั้นสว่างไสว ส่วนในตอนกลางคืนนั้นก็เป็นเวลาที่ไม่ได้รับแสงสว่างจากดวงอาทิตย์จึงทำให้มืดมิดไปทั่ว ในความเปรียบนี้ได้พรรณนาว่าแสงของคบเพลิงมากมายที่จุกไฟแล้วให้แสงสว่างไปทั่ว จึงได้นำความสว่างของคบเพลิงไปเปรียบกับความสว่างในเวลากลางวัน

2.5.3 เปรียบเทียบกับสิ่งเหนือธรรมชาติ

ความเปรียบที่น่าไปเปรียบเทียบกับสิ่งเหนือธรรมชาติในข้อนี้ มีการนำไปเปรียบกับเทวดาเพียงอย่างเดียว

เทวดานั้นเป็นสิ่งเหนือธรรมชาติที่อยู่ในอุดมคติของจีนและไทย ซึ่งมีทั้งความงาม ความฉลาด ความสามารถ และมีอำนาจเหนือมนุษย์ทั้งปวง เทวดายังเป็นสิ่งเหนือธรรมชาติที่คนเราใฝ่ฝันอยากจะเป็น ดังนั้นกวีจึงมักจะนำความดี ความงาม ความสามารถของตัวละครไปเปรียบเทียบกับเทวดา คังตอนที่โอบันชมกวนอู

¹ Ló Guān-zhōng; Sān-guó yǎn-yì, 2:522.

² เจ้าพระยาพระคลัง (หน), สามก๊ก เล่ม 2..., หน้า 215.

จีน : 胡班潛至廳前，見關公左手綽髻，於燈下凭几看書，班見了，矢聲歎曰：『真天人也！』¹

แปล : โฮบั้นค่อย ๆ ไปที่หน้าห้อง เห็นกวนอู้นั่งอ่านหนังสืออยู่ใต้แสงไฟ มือซ้ายลูบหนวด โฮบั้นเห็นแล้วรำพึงว่า "เป็นเทวดาจริง ๆ"

ไทย : โฮบั้นจึงค่อยเดินเข้าไปเยี่ยมดู เห็นกวนอู้นั่งอ่านหนังสืออยู่บนเก้าอี้ มือหนึ่งลูบหนวดอยู่ โฮบั้นพิเคราะห์ดูเคลิ้มสติไปจึงร้องชมว่า รูปกวนอู้นี้งามเหมือนเทวดา²

ความเปรียบนี้เป็นการเปรียบว่ากวนอู้นี้รูปงามเหมือนกับเทวดา นอกจากเปรียบเทียบความงามกับเทวดาแล้ว ยังมีการเปรียบเทียบสติปัญญา ความสามารถของตัวละครกับเทวดาค้วย ดังตอนที่สุมาอี้ชมขงเบ้ง เมื่อขงเบ้งจัดทหารไปตั้งรับที่ตำบลเกเตงอยู่ก่อน

จีน : 懿歎曰：『諸葛亮真乃神人，吾不如也！』³

แปล : สุมาอี้อดอนใจแล้วกล่าวว่า จู๊กเหลียงเป็นเทวดาจริง ๆ เราเทียบไม่ได้เลย

ไทย : สุมาอี้แจ้งคั่งนั้นทอศใจใหญ่ว่า ขงเบ้งนี้มีปัญญาที่ลอคลวงไปประจักษ์เทวดา⁴

ความเปรียบนี้เป็นการเปรียบเทียบว่าขงเบ้งนั้นมีสติปัญญาเฉลียวฉลาดเหมือนกับเทวดา

2.6 เปรียบเทียบสถานการณ์

สถานการณ์ในที่นี้หมายถึงเหตุการณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งอาจจะเป็นเหตุการณ์ที่คนกระทำขึ้น หรือเกี่ยวข้องกับคน หรือเป็นเหตุการณ์ที่เกี่ยวกับสัตว์ หรือเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับสิ่งของต่าง ๆ ความเปรียบที่นำไปเปรียบเทียบกับสถานการณ์

¹ Ló Guàn-zhōng, Sān-guó yǎn-yì, 1:219.

² เจ้าพระยาพระคลัง (หน), สามก๊ก เล่ม 1..., หน้า 555.

³ Ló Guàn-zhōng, Sān-guó yǎn-yì, 2:727.

⁴ เจ้าพระยาพระคลัง (หน), สามก๊ก เล่ม 2..., หน้า 711.

ไค่แก๋

2.6.1 เปรียบเทียบว่าเหมือนไม่มีคนอยู่ คังตอนที่บรรยายการสู้รบของ

จูล่ง

จีน : 挺鎗驟馬，殺入重圍，左衝右突，如入無人之境。¹

แปล : แล้วซำม้าร่ำทวนรบพุ่งเข้าไป ตวัดซ้ายตลบขวา เหมือนหนึ่งเข้าไปในที่ ๆ
หาไม่มีคน

ไทย : จูล่งจึงเคียงม้าเข้ามาใกล้ ทวาดควยเสียงอันคัง แล้วซำม้าร่ำทวนไล่ทหาร
ทั้งปวงไปแต่ซ้ายตลบมาขวา คังหนึ่งว่าหาไม่มีคน²

ความเปรียบนี้เป็นภาพพรรณาน่ามือการต่อสู้ของจูล่งที่รบกับข้าศึกว่ามีความ
ชำนาญคล่องแคล่วและรวดเร็วเหมือนกับว่าเข้าไปในที่ที่ไม่มีผู้คนอยู่ การต่อสู้ที่จูล่ง
สู้กับข้าศึกมากมาย แต่ว่าฝีมือในการต่อสู้ของจูล่งเป็นเยี่ยมจึงปราบข้าศึกจนราบคาบ
ในเวลาอันรวดเร็ว เลยทำให้เห็นภาพเหมือนกับว่าจูล่งเข้าไปในที่ที่ไม่มีคน

2.6.2 เปรียบเทียบว่าถ้าเอาเกวียนมาบรรทุกก็ไม่หมด คังตอนที่

เตียวสงพูดกับเฉียวลิ่ว

จีน : 松曰：『文武全才，智勇足備，忠義慷慨之士，
動以百數。如松不才之輩，車載斗量，不可勝記。』³

แปล : เตียวสงพูดว่า ชุนนางฝ่ายขุนฝ่ายที่บู๊ล้วนมีสติปัญญา ชื่อสัตย์จงรักภักดี ยุติธรรม
และมีเมตตาการุณยานั้นทั้งหมดมีจำนวนนับร้อย คนมีสติปัญญาน้อย เช่น
สงนี่ แม้อเอาเกวียนไปบรรทุกก็ไม่หมดสิ้น

ไทย : เตียวสงจึงบอกว่า ชุนนางที่มีสติปัญญาพิสดารกว้างขวางแลถอปรไปควยความ
ชื่อสัตย์มั่นคงที่มีฝีมือ ประมาณสักร้อยหนึ่ง แต่ที่ปัญญาเป็นประมาณเหมือน

¹ Ló Guān-zhōng, Sān-guó yǎn-yì, 2:575.

² เจ้าพระยาพระคลัง (หน), สามก๊ก เล่ม 2..., หน้า 347.

³ Ló Guān-zhōng, Sān-guó yǎn-yì, 1:475.

ข้าพเจ้านี้ แม่จะเอาเกวียนไปบรรทุกก็มีสิน¹

ความเปรียบนี้เป็น การเปรียบเทียบว่า ชุนนางที่มีสติปัญญาอ่อนเหมือนเตี๋ยสง นั้นมีมากมาย แม้ว่าจะเอาเกวียนไปบรรทุกก็ไม่หมด เกวียนนั้นเป็นพาหนะบรรทุกสิ่ง- ของได้มากมาย เมื่อเปรียบว่าแม่เอาเกวียนมาบรรทุกก็บรรทุกไปไม่หมด ก็ทำให้เห็น ว่าชุนนางที่มีสติปัญญาอ่อนเหมือนเตี๋ยสงนั้นมีมากมายเหลือคณานับ

2.6.3 เปรียบเทียบว่าเหมือนเอาไข่ไปตีหิน กังตอนที่อุยกายมีจดหมาย ถึงโจโจ แล้วกล่าวถึงจิวอี้ที่คิดจะรบกับโจโจ

จีน : 同瑜小子，偏懷淺慧，自負其能，輒欲以卵
敵石。²

แปล : จิวอี้เด็กน้อยโง่เขลา ความสามารถน้อยแต่นึกว่าตัวเองเก่ง บังอาจจะเอา
ฟองไข่ไปตีกับก้อนศิลา

ไทย : ซึ่งท่านยกกองทัพมาครั้งนี้มีทหารประมาณร้อยหมื่นเศษทั้งสติปัญญาที่ลึกซึ้ง
กว้างขวาง อุปมากับก้อนศิลา อันทหารในเมืองกังตั้งนั้นก็น้อย อุปมาเหมือน
ฟองไข่แลฟองนก ผู้ซึ่งมีปัญญางกก็คิดว่าจะรบด้วยกองทัพท่านสืบไป กังหนึ่ง
เอาฟองไข่มากระทบก้อนศิลา นำที่ก็จะแตกกระยาไป³

ความเปรียบนี้เป็น การเปรียบเทียบการสู้รบระหว่างกองทัพที่มีทหารน้อย
กับกองทัพที่มีทหารมากกว่าหลายเท่าว่าจะมีอันตรายเหมือนกับเอาฟองไข่ไปตีกับก้อนหิน
ไข่นั้นเป็นสิ่งแตกทำลายง่ายเพราะเปลือกเปราะบาง ส่วนหินนั้นเป็นของแข็ง ถ้านำไข่
ไปตีกับหิน ไข่นั้นก็จะแตกทำลายโดยแน่แท้

เมื่อแปลเป็นฉบับไทย ผู้แปลได้อธิบายความที่เป็นความเปรียบเพิ่มเติมขึ้น
คือเปรียบกองทัพที่มีทหารมากมายเหมือนกับก้อนหิน เปรียบเทียบกองทัพที่มีทหารน้อย

¹ เจ้าพระยาพระคลัง (หน), สามก๊ก เล่ม 2..., หน้า 115.

² Ló Guān-zhōng, Sān-guó yǎn-yì, 1:376.

³ เจ้าพระยาพระคลัง (หน), สามก๊ก เล่ม 1..., หน้า 937.

เหมือนไขไก่ไขนก การอธิบายความเพิ่มเติมนี้ทำให้เข้าใจความเปรียบที่เปรียบว่าเหมือนเอาไขไปตีหินโค้งงายยิ่งขึ้น

2.6.4 เปรียบเทียบว่าเหมือนเอาหินไปใส่ไฟ ดังตอนที่เอียวหยงพบกับเล่าเจี้ยงเมื่อเล่าปีมีจดหมายมาขอความช่วยเหลือ แต่เอียวหยงทัดทานเอาไว้

จีน : 今求軍馬錢糧，切不可與，如若相助，是把薪助火也。¹

แปล : บัดนี้จะขอทหาร-ม้า เงิน เสบียง ซึ่งไม่ควรให้ไปทั้งสิ้น ถ้าช่วยเหลือไปก็ เหมือนกับเอาหินใส่ไฟ

ไทย : ซึ่งจะขอคนแลเสบียงอาหารนั้นขอท่านอย่าได้ให้ แม้เล่าปีได้ผู้คนแลอาหาร ก็จะมีกำลังมากขึ้น เหมือนเอาหินไปใส่ไฟ²

ความเปรียบนี้เป็นการ เปรียบเทียบว่าการช่วยเหลือบุคคลที่ไม่มีความจริงใจ แล้วหากว่าบุคคลนั้นมีกำลังมากขึ้นมา ผู้ที่ให้ความช่วยเหลือก็จะมีอันตรายเหมือนกับเอาหินไปใส่ในไฟ เมื่อไฟลุกไหม้ขึ้นมาแล้วก็อาจจะเป็นอันตราย

2.6.5 เปรียบเทียบว่าเหมือนสาคน้ำมันใส่กองไฟ ดังตอนที่คันเหงพบกับอีกิม

จีน : 衡曰：『龐德原係馬超手下副將，不得已而降魏：今其故主在蜀，職居『五虎上將』，況其親兄龐柔亦在西川為官，今使他為鋒，是潑油救火也』³

แปล : คันเหงพูดว่าเดิมบังเต็กเป็นคนของม้าเจียว ซึ่งมายอมสวามิภักดิ์ต่อท่านวุยออง ก็ควยความจำใจ แลบัดนี้ม้าเจียวนายเก่าของเขาก็เป็นหนึ่งในห้าทหารเสือของเล่าปี บังฮิวผู้พี่ก็เป็นขุนนางในเมืองเสฉวน บัดนี้จะให้เขายกทัพไป ก็

¹ Ló Guàn-zhōng, Sān-guó yǎn-yì, 2:494.

² เจ้าพระยาพระคลัง (หน), สามก๊ก เล่ม 2..., หน้า 155.

³ Ló Guàn-zhōng, Sān-guó yǎn-yì, 2:593.

เหมือนให้สาคน้ำมันเข้ากองไฟ

ไทย : คันเหงจึงตอบว่า อันบึงเต็กคนนี่เมื่อก่อนนั้นเป็นทหารม้าเดีว ครั้นไปอยู่
ควยม้าเดีวแล้ว จึงมาอยู่ควยพระเจ้าวุยออง แลม้าเดีวนายเก่านั้นก็เป็น
ทหารเสื่ออยู่ในเล่าปี บึงฮิวผู้พี่ก็เป็นขุนนางอยู่ในเมืองเสฉวน แลบัดนี้จะให้
บึงเต็กเป็นนายกองทัพหนั้น ตั้งเอาน้ำมันไปช้คเข้ากองเพลิง¹

ความเปรียบนี้เป็นการ เปรียบเทียบว่า ถ้าให้บึงเต็กไปรบกับเล่าปี่นั้นจะเป็น
อันตรายต่อกองทัพเหมือนกับสาคน้ำมันใส่กองไฟ น้ำมันเป็นเชื้อเพลิงที่ทำให้ไฟติดได้
ง่าย ถ้าน้ำมันไปสาคน้ำมันเข้าไปในกองไฟก็จะทำให้ไฟลุกขึ้นมา เพราะน้ำมันเป็น
เชื้อเพลิงที่ไวไฟมาก ไฟที่ลุกขึ้นมาเพราะน้ำมันก็อาจลุกโชติช่วงขึ้นมาจนเป็นอันตราย
แก่ผู้สาคน้ำมันเข้าไปเอง

2.5.6 เปรียบเทียบว่าเหมือนไฟไหม้ชนคิ้ว ตั้งตอนที่เล่าเจี้ยงพุกกับ

ขุนนาง

จีน : 璋曰：『賊兵犯界，有燒眉之急，若待時清，則
是慢計也。』²

แปล : เล่าเจี้ยงพุกว่า ข้าศึกประชิดพรมแดนเข้ามา สถานการณ์น่าเป็นอันตราย
ตั้งไฟไหม้ชนคิ้ว หากรอเวลาให้ฟ้าสว่าง ก็เห็นจะไม่ทันการ

ไทย : เล่าเจี้ยงได้ฟังคั้งนั้น จึงว่าขรรคมาศึกมาติดเมืองจวนจะได้แล้วจะถอยเสีย
นั้นก็หาไม่ เหมือนเพลิงลามไหม้คิ้วชนคิ้วร้อนจักษุอยู่แล้วจะมีคิ้วเสีย
และจะนั่งอยู่ให้เพลิงคิ้วเองนั้นได้หรือ³

ความเปรียบนี้เป็นการ เปรียบเทียบอันตรายที่ใกล้ตัวเข้ามาทุกทีว่าจะ
เป็นอันตรายยิ่งขึ้นทุกทีเหมือนไฟไหม้ชนคิ้ว คงตานั้นว่าเป็นอวัยวะที่สำคัญมากเพราะใช้
ในการดูการมองสิ่งต่าง ๆ หากดวงตาเป็นอันตรายแล้วก็จะทำให้ผู้นั้นอยู่ในโลกมืด

¹เจ้าพระยาพระคลัง (หน), สามก๊ก เล่ม 2..., หน้า 380.

²Ló Guān-zhōng, Sān-guó yǎn-yì, 1:480.

³เจ้าพระยาพระคลัง (หน), สามก๊ก เล่ม 2..., หน้า 128.

เป็นทุกข์และลำบากมาก คิ้วเป็นอริยวะที่อยู่ใกล้เคียงกับดวงตามากที่สุด หากคิ้วถูกไฟไหม้แล้วก็จะทำให้ดวงตาซึ่งอยู่ในบริเวณใกล้กันนั้นมีอันตรายไปด้วย ฉะนั้น สถานการณ์ไฟไหม้ขนคิ้วจึงเป็นสถานการณ์ที่น่ากลัวและเป็นอันตรายมาก จึงได้นำไปเปรียบกับการที่ข้าศึกประชิดเมืองและจะจู่โจมเข้าเมืองซึ่งเป็นสถานการณ์ที่รุนแรงและคับขันที่ต้องรีบแก้ไขโดยด่วน จะรอเวลาอีกต่อไปไม่ได้แล้ว

2.6.7 เปรียบเทียบว่าเหมือนออกจากที่มืดไปสู่ที่สว่าง ดังตอนที่หมั่นทองพบกับซิหลง

จิ้น : 持遣寵來奉邀，公何不棄暗投明，共成大業？¹

แปล : ส่งข้าพเจ้ามาแสดงความเคารพ เพื่อเชิญท่านไปอยู่ด้วย ทำไมท่านไม่ละทิ้งความมืดไปสู่ที่สว่าง จะได้ทำการใหญ่ได้สำเร็จใจ?

ไทย : จึงให้เรามาเชิญท่านไป หวังจะสนทนาชี้แจงให้เห็นผิดแลชอบ ฝ่ายเราเห็นว่าท่านอยู่ที่มืดจึงคิดชวนกันไปหาที่สว่าง จะได้มีความสุขสืบไป²

ความเปรียบเทียบนี้เป็นการ เปรียบเทียบว่า การที่จากคนชั่วไปหาคนดีนั้น เหมือนกับทิ้งความมืดไปสู่ที่สว่าง เปรียบว่าอยู่กับคนดีก็เหมือนอยู่ในที่สว่าง ดังนั้นการที่จากคนชั่วไปอยู่กับคนดีจึงเหมือนกับการทิ้งที่มืดไปสู่ที่สว่าง และเช่นเดียวกันหากจากคนดีไปอยู่กับคนชั่วก็เหมือนกับการทิ้งความสว่างไปสู่ในที่มืด ดังตอนที่แม่ของซิฉีพบกับโจโฉ

จิ้น : 汝雖託名漢相，實為漢賊。乃反以玄德為逆臣，欲使吾兒背明投暗，豈不自恥乎！³

แปล : แม้ว่าท่านจะเป็นมหาอุปราช แต่ที่แท้เป็นศัตรูต่อราชวงศ์ฮั่น ไฉนถึงใส่ร้ายเทียนเต็ก (เล่าปี่) ว่าเป็นขุนนางทรยศ หวังจะให้ลูกของเราหันหลังให้ ความสว่างมาหาความมืด ไม่ละอายใจหรือ

¹ Ló Guān-zhōng, Sān-guó yǎn-yì, 1:111.

² เจ้าพระยาพระคลัง (หน), สามก๊ก เล่ม 1..., หน้า 277.

³ Ló Guān-zhōng, Sān-guó yǎn-yì, 1:290.

ไทย : ก็เห็นว่ามึงเป็นศัตรูแผ่นดินอีก ซึ่งจะให้ลูกกูปราศจากเล่าปี่มาอยู่ท่าราชการ
 ค่ายตัวมึงนั้นก็เหมือนออกจากที่สว่างมาเข้าที่มีคหาคหาวไม่¹

2.6.8 เปรียบเทียบว่าเหมือนอยู่ในเงื้อมมือ ดังตอนที่โจโฉพบกับขุนสกล

จีน : 況吾留彼在許都，名雖近君，實在吾掌握之內，吾何懼哉？²

แปล : ฉันจะปล่อยให้อยู่ในเมืองสุโต แม้จะได้ชื่อว่าอยู่ใกล้คหาคหาวที่แท้แล้ว
เหมือนอยู่ในอุ้งมือของฉันจะกลัวอะไร

ไทย : อันราชการทั้งปวงเป็นสิทธิ์อยู่แก่เราสิ้น อุปมาเหมือนอยู่ในเงื้อมมือเรา
 ถึงมาตราว่าเล่าปี่จะคิดทำอันตรายแก่เรา ๆ จะกลัวอะไร³

ความเปรียบนี้เป็นการ เปรียบเทียบว่าเล่าปี่เหมือนอยู่ในเงื้อมมือของโจโฉ
 ซึ่งมีความหมายว่าโจโฉนั้นมีกำลังและอำนาจเหนือเล่าปี่ หากจะคิดทำลายเล่าปี่ก็
 ง่ายกายเหมือนเหยื่ออยู่ในเงื้อมมือ ดังมีสำนวนว่า ลูกไก่อยู่ในมือ⁴ เป็นสำนวน
 หมายความว่า อยู่ในบังคับ อยู่ในกรอบที่อาจทำอย่างไรก็ได้ตามใจชอบ สำนวนนี้มัก
 มีที่คือ ลูกไก่อยู่ในกำมือ บีบก็ตาย คลายก็รอก

2.6.9 เปรียบเทียบว่าเหมือนควบบนบก ดังตอนที่ลิโป้กล่าวถึงม้า
 เช็กเซา

จีน : 布曰：『吾有赤兔馬，渡水如平地。』⁵

แปล : ลิโป้พูดว่า เรามีม้าเช็กเซา ข้ามน้ำเหมือนที่ราบ

¹เจ้าพระยาพระคลัง (หน), สามก๊ก เล่ม 1..., หน้า 754.

² Ló Guān-zhōng, Sān-guó yǎn-yì, 1:162.

³เจ้าพระยาพระคลัง (หน), สามก๊ก เล่ม 1..., หน้า 480.

⁴กาญจนาคพันธ์ (นามแฝง), สำนวนไทย เล่ม 2 (กรุงเทพมหานคร :
 รวมสาส์น, 2522), หน้า 264.

⁵ Ló Guān-zhōng, Sān-guó yǎn-yì, 1:157.

ไทย : ม้าเช็กเขาว์ของเรามีกำลังมาก ข้ามแม่น้ำเหมือนควบบนบก¹

ความเปรียบเทียบนี้เป็นการ เปรียบเทียบว่าม้าเช็กเขาว์นั้นมีความสามารถสูง วิ่งไต่รวดเร็วมาก วิ่งข้ามแม่น้ำไต่รวดเร็วเหมือนวิ่งข้ามที่ราบ หรือวิ่งบนบก การที่จะข้ามแม่น้ำต้องว่ายน้ำไปเพราะน้ำเป็นของเหลว แต่ในความเปรียบเทียบนี้เป็นการ พรรณนาว่าวิ่งข้ามน้ำเหมือนวิ่งบนบก แสดงว่าวิ่งไต่รวดเร็วมาก

2.6.10 เปรียบเทียบว่าเหมือนกับวาคงแล้วเติมขา ดังตอนที่เตียวเอ็ก ทักทวนเกียงอู๋ไม่ให้ทำการรบต่อไป

จีน : 張翼諫曰：『將軍功績已成，威聲大震，可以止矣：今若前進，倘不如意，正如畫蛇添足也。』²

แปล : เตียวเอ็กทักทวนว่า ท่านทำการครั้งนี้มีชัยชนะปรากฏเกียรติยศอยู่แล้ว ขอให้งดไว้เพียงนี้เถิด บัดนี้หากจะรุกเข้าไปอีก แล้วไม่สมประสงค์ก็จะ เหมือนกับการวาคงเติมขานั้นเอง

ไทย : เตียวเอ็กจึงห้ามว่า ท่านทำการครั้งนี้มีชัยชนะปรากฏเกียรติยศอยู่แล้ว ขอให้งดแต่เพียงนี้เถิด จะทำการต่อไปอีก ถ้าพลีภัยแล้วจะมีเสียไปหรือ เหมือนเขียนอสรพิษแล้วเขียนเท้าให้เห็นตีนงู³

ความเปรียบเทียบนี้เป็นการ เปรียบเทียบการกระทำที่เกินเหตุ หรือเกินความจำเป็นว่าเหมือนกับการวาคงเติมขา 畫蛇添足 huà shé tiān zú เป็นสำนวนในภาษาจีนหมายถึงการกระทำที่เกินเหตุ เกินความจำเป็น เกินควร สำนวนนี้ปรากฏอยู่ในหนังสือ 戰國策 jàn guó zhè ซึ่งกล่าวถึงความจำเป็นมาของสำนวนนี้ว่า ในศาลเจ้าแห่งหนึ่งมีคนนำเหล้ามาให้กับคนเฝ้าศาลเจ้า

¹ เจ้าพระยาพระคลัง (หน), สามก๊ก เล่ม 1..., หน้า 398.

² Ló Guān-zhōng, sān-guó yǎn-yì, 2:892.

³ เจ้าพระยาพระคลัง (หน), สามก๊ก เล่ม 2..., หน้า 950.

1 กา แคนเจ้าศาลเจ้ามีหลายคน จะแบ่งกันค้ำก็มีจำนวนน้อยเกินไป ดังนั้นจึงคิดวิธีที่แบ่งเหล่าให้แกคนใดคนหนึ่ง เลยแข่งกันว่าใครจะเสร็จก่อนก็ได้ เหล่าไปค้ำ ขณะที่แข่งขันกันนั้น มีชายคนหนึ่งวาทะรูปร่างเสร็จแล้ว เอื้อมมือขวาไปหยิบเหล่าจะมาค้ำ เผอิญเห็นคนอื่น ๆ ยังวาทะไม่เสร็จก็เลยใช้มือซ้ายไปเขียนค้ำงู แล้วมีชายคนหนึ่งเอื้อมมือมาแย่งเหล่าไป พร้อมกับพูดว่า "ธรรมค้ำงูนั้นไม่มีชา แล้วโดนท่านจึงไปเติมชาให้แกมัน" แล้วผู้ชายคนที่พูดจึงได้เหล่าไปค้ำเพราะเขา วาทะรูปร่างอย่างสมบูรณ์ ไม่มีส่วนใดขาดส่วนใดเกิน เหมือนชายคนแรกที่วาทะรูปร่างเสร็จก่อน แต่กลับไปเติมชาให้งูเลยผิดกติกา ในฉบับไทยแปลความหมายเหมือนกับในฉบับจีน แม้จะใช้คำต่างกันไป แต่ก็สื่อความหมายได้เช่นเดียวกัน

2.6.11 เปรียบเทียบว่าเหมือนแต้มชาก ดังตอนที่พรณนาริมฝีปากของ
เล่าปี่

จีน : 脣若塗脂¹

แปล : ปากเหมือนแต้มชาก

ไทย : ปากค้ำชากแต้ม²

ความเปรียบเทียบนี้เป็นการ เปรียบเทียบริมฝีปากของตัวละครที่มีสีแดงว่าเหมือนกับแต้มชาก ชากหมายถึงวัตถุสีแดงสดชนิดหนึ่ง เป็นผงก็มีเป็นก้อนก็มี ใช้ทำยาไทยหรือผสมกับน้ำมันสำหรับประคบตราหรือหาสิ่งของ³ จากตัวอย่างจะเห็นได้ว่าในฉบับไทยได้สลับที่ของคำ คือสลับที่จาก "แต้มชาก" เป็น "ชากแต้ม" การสลับของคำนี้ไม่ได้ทำให้ความหมายเปลี่ยนไปแต่อย่างใด แต่กลับให้เป็นภาษาไทยที่สละสลวยดียิ่งขึ้น

ความเปรียบในสามก๊กฉบับจีนและฉบับไทยที่มีเนื้อหาเหมือนกันดังได้ยกตัวอย่างมาข้างต้นนี้ เป็นความเปรียบที่คนไทยและคนจีนเข้าใจกันดี ผู้แปลจึงมิได้เปลี่ยนแปลง

¹ Ló Guàn-zhōng, Sān-guó yǎn-yì, 1:3.

² เจ้าพระยาพระคลัง (หน), สามก๊ก เล่ม 1..., หน้า 77.

³ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน 2525, หน้า 264.

หรือดัดแปลงรายละเอียดของความเปรียบ แต่มีการคัดทอนรายละเอียดในความเปรียบบางส่วน ซึ่งผู้แปลคิดว่าคนไทยจะไม่เข้าใจและรายละเอียดของความเปรียบที่คัดทอนออกไปนั้นก็ได้ทำให้เสียความหมายเดิม นอกจากนี้ยังมีการเพิ่มเติมรายละเอียดในความเปรียบบางส่วน ซึ่งเป็นกรเพิ่มเติมเพื่อขยายความหรืออธิบายเพิ่มเติมเพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจได้ง่ายยิ่งขึ้น เพราะในฉบับจีนใช้ภาษาโบราณที่สั้นและกระชับ ผู้แปลเกรงว่าหากแปลความหมายตามตัวอักษรทุกตัวจะไม่ได้ความหมายและเข้าใจได้ยาก ทั้งนี้เพราะว่าจีนและไทยมีภูมิหลังวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย